

Nivelvaiheessa

Nuorten kokemuksia nivelvaiheen palveluista Tampereella

Heidi Paloniemi

Sanna Söderholm

Opinnäytetyö

Toukokuu 2011

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalisen kuntoutuksen vaihtoehtoiset
ammattiopinnot

Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tampere University of Applied Sciences

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma Sosiaalisen kuntoutuksen vaihtoehtoiset ammat-
tiopinnot

PALONIEMI, HEIDI & SÖDERHOLM, SANNA:
NIVELVAIHEESSA. Nuorten kokemuksia nivelvaiheen palveluista Tampereella

Opinnäytetyö 38 s., liitteet 8 s.
Toukokuu 2011

Opinnäytetyömme käsittelee nuorten kokemuksia peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen välisen nivelvaiheen palveluista Tampereella. Tehtävämme on selvittää, vaikuttavatko nuorten intressit siihen, mitkä palvelut he kokevat hyödyllisiksi. Kysyimme nuorilta, mitkä palvelut he kokivat hyödyllisiksi ja millaisia tulevaisuudensuunnitelmia heillä on koulutuksen ja työn suhteen.

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen on sekä yksilön hyvinvointia koskeva asia että kansantaloudellinen ongelma. Opinnäytetyömme yhteiskunnallinen konteksti on syrjäytymisen ja marginalisaation problematiikka, etenkin koulutuksesta ja työstä syrjäytyminen. Suomessa yhteiskunnallinen osallisuus tapahtuu työllisyyden ja työyhteisöön kuulumisen kautta, jolloin ulkopuolisuus työstä tarkoittaa helposti ulkopuolisuutta myös yhteiskunnasta.

Pelkän peruskoulutuksen varassa olevat nuoret voidaan katsoa syrjäytymisuhan alaisiksi, sillä työmarkkinoilla edellytetään monesti muodollista koulutusta. Tästä syystä nivelvaiheen ongelmatilanteisiin on kehitetty erilaisia palveluita. Niiden tarkoituksena on ehkäistä syrjäytymistä auttamalla nuorta pääsemään koulutukseen tai työelämään.

Tutkimuksemme on laadullinen. Toteutimme sen asiakaskyselynä, joka kohdennettiin nivelvaiheen palveluita tarjoavan AKU-toiminnan asiakkaille. Kysely tehtiin postikyselynä strukturoiduilla kaavakkeilla. Vastaukset luokiteltiin aikaisempien tutkimusten antamien virikkeiden pohjalta ryhmiin, joita tutkimukses-
samme ovat *opiskeluorientoituneet*, *työorientoituneet*, *palkkio-orientoituneet* sekä *leijujat*.

Havaitsimme aineistostamme, että nuorilla on hyvin erilaisia päämääriä, joiden perusteella he käyttävät palveluita. Nuoret kokevat hyödyllisiksi palvelut, jotka auttavat heitä pääsemään koulutuksellisiin, ammatillisiin tai muihin päämääriin. Aineistomme perusteella näyttää siltä, että palveluista hyötyvät eniten ne nuoret, joilla on selkeä päämäärä.

Asiasanat: nuoret, siirtymävaihe, nuorisotyöttömyys, syrjäytyminen.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Social Rehabilitation

PALONIEMI, HEIDI & SÖDERHOLM, SANNA:

In Transition. Youngsters' experiences of services provided in the transition from comprehensive school to vocational education in Tampere.

Bachelor's thesis 38 pages, appendixes 8 pages
May 2011

Our bachelor's thesis deals with the experiences of youngsters of the services provided in the transitional phase between comprehensive school and vocational education in Tampere. In our study we observed whether the interests of youngsters affect their experience about the usefulness of the services they have used. We inquired some youngsters which services they found useful for themselves and what plans for the future they had concerning education and employment.

Being left out from education and work is an individual level issue as well as an economic problem. The societal context of our study is in the problems of exclusion and marginalization and in particular exclusion from education and work. Societal inclusion is firmly linked to employment and work communities in Finland and therefore being excluded from employment can easily mean exclusion from society itself.

Our study was qualitative. We carried out the study via a postal questionnaire that was aimed to the clients of AKU-toiminta (the name comes from the Finnish words meaning *towards profession, education and career*), a provider of services for youngsters in the transitional phase between comprehensive school and vocational education. The answers were divided into categories inspired by the categorizations of former studies. The categories in our study were: *the educationally oriented*, *the work oriented*, *the reward oriented* and the youngsters without ambitions, whom we call *the floaters*.

Based on our questionnaire material we discovered that the youngsters have divergent ambitions. Their ambitions affect which services they find useful for themselves. Youngsters find those services useful which can help them to achieve their ambitions concerning work or education or something else. Based on our material, it seems that those youngsters with clear ambitions benefit the most from the services provided.

Keywords: adolescent, transitional phase, youth-unemployment, exclusion.

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	2
2.1 Tutkimustehtävä	2
2.2 Aineistonkeruu	3
2.3 Analyysimenetelmät	5
3 NIVELVAIHE JA YHTEISKUNTAAN KIINNITTYMINEN	6
3.1 Nuoret nivelvaiheessa	6
3.2 Koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten erilaiset päämäärät	8
3.3 Syrjäytyminen ja marginalisaatio	10
3.4 Nuorten kiinnittyminen yhteiskuntaan koulutuksen ja työn avulla	11
4 NIVELVAIHEEN PALVELUKENTTÄ	13
4.1 Nivelvaiheen palvelut	13
4.2 Tampereen palvelukenttä	13
4.3 AKU-toiminta	16
5 NUORET NIVELVAIHEEN PALVELUISSA	17
5.1 Nuorten palvelupolut	17
5.2 Nuorten kokemukset nivelvaiheen palveluista	18
5.3 Nuorten tulevaisuudenkuvat	21
6 NUORTEN ERILAISET INTRESSIT	22
6.1 Luokittelumme lähtökohdat	22
6.2 Opiskeluorientoituneet	22
6.3 Työorientoituneet	24
6.4 Palkkio-orientoituneet	27
6.5 Leijujat	29
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	31
8 LOPUKSI	33
LÄHTEET	36
LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Perusopetuksen jälkeinen nivelvaihe on siirtymävaihe, jossa nuoret pohtivat jatko-opintoihin ja ammattiin liittyviä pyrkimyksiään. Nivelvaihe voi pitkittyä, mikäli nuori ei tiedä, mille alalle haluaa hakea, hän ei pääse haluamaansa koulutukseen tai mikäli hän keskeyttää toisen asteen opintonsa. Joka vuosi osa ikäluokasta jää perusopetuksen jälkeen ilman jatkokoulutuspaikkaa ja vaarana on, että heidän koulutuksensa jää pelkän perusopetuksen tasolle.

Vuonna 2004 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oli 95 000 15–24-vuotiasta nuorta, eli noin 15 % ikäryhmästä (Häggman 2007, 2). Suomessa on yhteiskunnallisella tasolla herännyt huoli nuorten työttömyydestä sekä työttömyyden kansantaloudellisista ja sosiaalisista seurauksista. Nuorten siirtyminen työmarkkinoille on vaikeaa erityisesti silloin, kun koulutus on jäänyt pelkän perusopetuksen tasolle. Kun ammatillista pätevyyttä tai alan työkokemusta ei ole, voi työttömyydestä tulla pitkäaikaista.

Nuorten työllistymisen edistämiseksi ja kouluttautumisen tukemiseksi on kehitetty palveluita. Perusopetuksen jälkeiseen nivelvaiheeseen on luotu muun muassa lisäopetusluokkia, erilaisia ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä työpajatoimintaa. Opinnäytetyömme käsittelee nivelvaiheen palveluita nuorten näkökulmasta. Tutkimme opinnäytetyössämme AKU-toiminnan asiakkaiden kokemuksia heidän käyttämistään nivelvaiheen palveluista. AKU-toiminta – ammattiin, koulutukseen ja uralle – on ohjaus- ja neuvontapalvelu Tampereella, joka tarjoaa peruskoulunsa päättäneille, ilman koulutuspaikkaa oleville nuorille tukea ja ohjausta kahden koulutusasteen välisessä taitekohdassa. Suoritimme kyselytutkimuksen, jonka avulla selvitimme nuorten tulevaisuuden suunnitelmia sekä heidän kokemuksiaan käyttämiensä palveluiden hyödyllisyydestä.

Opinnäytetyömme alussa kerromme tutkimusmenetelmistämme sekä viitekehystämme. Teoriaosiossa esittelemme kohderyhmäämme koskevaa tutkimusta ja kartoitamme nivelvaiheen palveluita Tampereella. Teoriaosion jälkeen kerromme kyselymme tuloksista ja analysoimme niitä suhteessa aikaisempaan tutkimukseen.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

2.1 Tutkimustehtävä

Yhteiskunnassa on herännyt huoli nuorista, jotka jäävät perusopetuksen jälkeen ilman ammatillista koulutusta. Työllistyminen ilman ammatillista koulutusta on vaikeaa, ja koska yhteiskunnassamme osallisuus tapahtuu suurelta osin työn kautta, voidaan nuoren yhteiskunnallista osallisuutta vahvistaa kouluttautumista ja työllistymistä tukevilla palveluilla. Olisi tärkeää, että nivelvaiheen palveluissa pystyttäisiin huomioimaan nuorten yksilölliset tarpeet ja löytämään kullekin nuorelle parhaiten soveltuva palvelukokonaisuus. Tutkimuksemme tavoitteena onkin tuoda esille nuorten näkökulmaa nivelvaiheen palveluihin. Viitekehyksenä työssämme on nuorten koulutuksesta ja työmarkkinoilta syrjäytymisen ehkäiseminen.

Tehtävämme on selvittää, vaikuttavatko nuorten intressit siihen, millaiset nivelvaiheen palvelut he kokevat hyödyllisiksi.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitkä käyttämänsä palvelut vastaajat kokevat hyödyllisiksi?
2. Millaisia tulevaisuudensuunnitelmia heillä on koulutuksen ja työn suhteen?

Tutkimme nuorten kokemuksia, joten keräsimme tietoa postikyselyn avulla nuorilta itseltään huhtikuussa 2010. Olemme rajanneet tutkimuksemme koskemaan tamperelaisia nuoria. Tutkimuksen kohteena ovat nivelvaiheen palveluita tarjoavan AKU-toiminnan asiakkaat, joiden asiakkuus on päättynyt aikavälillä 08/2009–03/2010. Valitsimme yhteistyötahomme sillä perusteella, että meillä oli työharjoitteluidemme kautta jo valmiiksi kontakteja AKU-toimintaan.

2.2 Aineistonkeruu

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksemme kyselyn. Tähän valintaan oli monia syitä: Nuorille on vähemmän vaivaa kyselyyn vastaamisesta kuin haastateltavaksi tulemisesta, joten oletimme, että saisimme enemmän vastauksia kyselyllä kuin haastattelulla. Arvelimme, että kyselyn avulla välttäisimme haastattelutilanteeseen liittyvän jännittämisen ja mahdollisten sosiaalisten tilanteiden pelkojen vaikutuksen vastauksiin.

Suoritimme kyselyn strukturoidulla kyselykaavakkeella, joka on vastaajalle vaivattomin vaihtoehto. Tekstin tuottaminen voi tuntua nuorista työläältä, joten he saattaisivat jättää vastaamatta avoimiin kysymyksiin. Halusimme tehdä vastaamisesta mahdollisimman helppoa nuorille ja yksinkertaistimme tällä myös omaa tehtäväämme; valmiilla vastausvaihtoehdoilla vastattaessa väärinymmärtämisen riski pienenee. Tämä on sekä nuorten että tutkijoiden etu.

Kaavakkeemme täyttämässä vaaditaan hyvin vähän oman tekstin tuottamista. Kyselyssämme on kuitenkin yksi oman tekstin tuottoa vaativa osuus, vaikka tiedostimme mahdolliset viitseliäisyyteen liittyvät haasteet vastaajiemme kohdalla. Kahdeksannessa kysymyksessä (ks. kyselykaavake, liite 1) kysyimme nuorilta heidän tulevaisuudensuunnitelmistaan koulutuksen ja työn suhteen. Vastausta pyysimme piirrosten ja tekstin muodossa, sillä halusimme antaa nuorille mahdollisuuden tuoda ajatuksiaan esille omalla tavallaan.

Haasteena kyselyssä on se, jaksavatko nuoret paneutua kysymyksiin ja vastaavatko he totuudenmukaisesti. On tärkeää, että kysymykset asetellaan niin, että nuoret ymmärtävät ne ja osaavat vastata niihin itsenäisesti. Myös vastausvaihtoehdot täytyy laatia huolellisesti. Aina on olemassa se riski, että nuoret ymmärsivät jonkin kysymyksemme erilailla kuin olemme tarkoittaneet tai he eivät ymmärtäneet kysymystä lainkaan. Pyrimme muokkaamaan kysymykset ja vastausvaihtoehdot mahdollisimman ymmärrettäviksi.

Pohtiessamme kyselykaavakkeemme vastausvaihtoehtoja saimme apua AKU-toiminnan työntekijöiltä Jetta Turuselta ja Minna Niemiseltä. Testasimme kyselykaavakkeemme toimivuutta muutamalla nuorella ennen varsinaisen tutkimuksen suorittamista.

Kaavakkeen testikäytössä huomasimme, että nuoret suoriutuvat kyselyn täyttamisestä melko nopeasti. Tästä oletimme, että myös ne nuoret, joille lähetimme varsinaisen tut-

kimuskyselyn, jaksaisivat keskittyä vastaamaan siihen. Testissä nuoret eivät sanoneet havainneensa epäselvyyksiä, puutteita tai virheitä kysymyksissä tai vastausvaihtoehdoissa.

Teimme kyselyn postikyselynä. Valintamme perusteena oli se, että postikyselyyn on mahdollista vastata täysin anonyymisti toisin kuin esimerkiksi sähköpostikyselyyn, jossa tutkijoiden tietoon päätyy nuoren sähköpostiosoite ja näin ollen usein myös vastaajan nimi.

Postitimme kyselyn otokseen kuuluville nuorille huhtikuussa 2010. Postituspäivänä nuorille lähetettiin AKU-toiminnan puolesta tekstiviesti. Tekstiviestissä nuorille kerrottiin kirjeen saapumisesta ja sisällöstä, sekä pyydettiin heitä vastaamaan kyselyyn. Nuorille annettiin kaksi viikkoa vastausaikaa, ja ensimmäisen viikon lopulla heille lähetettiin muistutustekstiviesti AKU-toiminnan puolesta. Muistutustekstiviestissä myös kiitettiin jo vastanneita nuoria. Nuorille lähetetyt kirjeet sisälsivät kyselykaavakkeen, saatekirjeen sekä vastauskuoren. Palautusosoite vastauskuorissamme oli oppilaitoksemme opintotoimisto.

Perusjoukkomme on AKU-toiminnan asiakaskunta, eli 15–18-vuotiaat nuoret, joilla ei ole ammatillista koulutusta. AKU-toiminnan asiakkaat ovat joko jääneet ilman opiskelupaikkaa yhteishaussa tai he ovat jättäneet toisen asteen opintonsa kesken. Nivelvaiheen nuorista, joista perusjoukkomme muodostuu, kerromme enemmän työmme kolmannessa luvussa ja AKU-toiminnasta sekä heidän asiakkaistaan luvussa neljä.

Otantamme on harkinnanvarainen otanta (ks. esim. Holopainen & Pulkkinen 2002, 36). Kysely kohdentui kaikille niille nuorille, joiden asiakkuus AKU-toiminnassa päättyi aikavälillä 08/2009–03/2010. Valitsimme otantaamme juuri nämä asiakkuudet, koska oletimme, että heillä on vielä suhteellisen tuoreessa muistissa asiakkuutensa vaiheet. Toinen valintaamme vaikuttava seikka oli tavoitettavuus: on todennäköistä, että edellisenä vuonna päättäneiden asiakkuuksien osoitetiedot eivät olisi vanhentuneet, joten tämä joukko oli postikyselyn tavoitettavissa.

Tutkimuksemme otos on harkinnanvarainen näyte (ks. esim. Vehkalahti 2008, 46). Näytteen koko on 40 asiakkuutta. Heistä lähetimme kyselyn postitse 36 nuorelle ja neljä

nuorta täytti kyselykaavakkeen AKU-toiminnan tiloissa toimivassa lisäopetuksen luokassa.

2.3 Analyysimenetelmät

Analysoimme aineistoamme luokittelemalla. Erittelemme kyselystämme kvantitatiivista informaatiota kysymysten 1–5 ja 7 (ks. kyselykaavake, liite 1) kohdalla ja analysoimme kysymyksen 8 kirjallisia ja kuvallisia kyselyvastauksia sanallisesti. Erittelemme kuvista ja teksteistä nuorten ilmoittamia tulevaisuudensuunnitelmia sekä heidän intressejään. Etsimme aineistosta eroavaisuuksia ja yhteneväisyyksiä.

Luokittelemme nuorten vastauksia sen mukaan, millaisia tulevaisuudensuunnitelmia vastaajilla on. Tuomea ja Sarajärveä (2002, 98) mukailten analysoimme on aineistolähtöinen, mutta siinä on piirteitä myös teoriaohjaavasta analyysitavasta. Aikaisempien tutkimusten (erityisesti Järvinen 1999; Aho & Vehviläinen 1997) vaikutus luokitteluumme on nähtävissä, mutta luokittelumme on lähtöisin omasta aineistostamme emmekä yritä järjestää aineistoamme minkään valmiin luokittelumallin mukaan. Idea luokitteluun on lähtöisin aikaisemmista tutkimuksista: useissa nivelvaiheen nuoria käsittelevissä tutkimuksissa on analyysin apuna käytetty luokittelua. Havaitimme tämän heidelmälliseksi lähtökohdaksi aineiston jäsentämisessä, joten haravoimme aineistostamme omat luokitteluperusteemme.

Kyselyssämme on laatueroasteikon muuttujia ja kaksi välimatka-asteikon muuttujaa (Likertin asteikko, kysymykset 4 ja 7, ks. liite 1). Laskennalliset toimenpiteet eivät ole sallittuja näiden mittaustasojen muuttujille, joten käsittelimme aineistoa muilla kuin matemaattisilla menetelmillä (ks. esim. Karjalainen 2000, 14–16). Vaikka tilastollisissa tutkimuksissa järjestysasteikon muuttujille saatetaan laskea keskiarvoja, ei aineistomme kohdalla ole perusteltua tehdä niin, sillä saamiemme vastausten lukumäärä on sen verran vähäinen, että keskiarvo ei antaisi luotettavaa kuvaa. Ongelmia aiheuttaisi myös se, että kolmannen muuttujan arvo ei ole neutraali, vaan ”En osaa sanoa”.

3 NIVELVAIHE JA YHTEISKUNTAAN KIINNITTYMINEN

3.1 Nuoret nivelvaiheessa

Nivelvaiheen nuoret ovat peruskoulunsa päättäneitä nuoria, jotka ovat siirtymässä jatko-opintoihin tai työelämään. Tutkimuksemme kohteena olevien AKU-toiminnan asiakkaiden joukko koostuu alle 18-vuotiaista ammattikouluttamattomista nuorista, jotka etsivät omaa koulutusalaan tai ammattia tai tarvitsevat apua koulutukseen tai työelämään pääsemisessä. (AKU-toiminta.)

Nuorten koulutusvalintoihin vaikuttavia tekijöitä ja valinnanlogiikkaa on tutkinut muun muassa Tero Järvinen. Hänen tutkimusaineistonsa koostuu yhdeksältätoista peruskoulun päättöluokalla olevalta nuorelta kerätystä haastattelu- ja essee-materiaalista. Järvinen luokittelee nuoria sen mukaan, miten heidän valintansa ovat muovautuneet: luokittelukriteerejä ovat nuorten riippuvuus vanhemmistaan ja se, miten varmoja tai epävarmoja he ovat koulutusvalinnoistaan. Järvisen nimitykset luomilleen ryhmille ovat *kulttuurin uusintajat*, *individualistit*, *etsijät* ja *ajelehtijat*. (Järvinen 1999, 38–41.)

Kulttuurin uusintajat ovat varmoja ratkaisuihistaan ja he tukeutuivat valinnassaan perheen traditioon. Heille peruskoulun jälkeiset suunnitelmat olivat selvillä jo varhain eivätkä he pohtineet muita vaihtoehtoja. Myös individualistit ovat varmoja valinnastaan, mutta heidän päätöksensä on edellyttänyt tietoista pohdintaa eri koulutus- ja elämäntapavaihtoehtojen välillä. He ovat tehneet kodin ammatitraditiosta irrallisen ratkaisun ja heidän ammatinvalintaansa ovat vaikuttaneet muut tekijät kuin esimerkiksi omien vanhempien ammatit. (Järvinen 1999, 39, 41.)

Etsijät ovat nuoria, joilla ei ole selkeää ammatillista roolimallia perheessään ja tämä heijastuu nuoren epävarmuutena valintojen tekemisessä. Heillä valinnan tekemisen prosessi on kesken ja he etsivät lisää aikaa päätöksen tekoon esimerkiksi hakeutumalla luki-oon. Ajelehtijat haluavat itsenäistyä kodin vaikutuspiiristä, mutta heillä ei ole selkeää ammatillista tai koulutuksellista päämäärää. Heidän suhtautumisensa koulutukseen on kielteistä ja he hakevat kaikua itsenäistymispyrkimyksilleen pikemminkin vertaisiltaan kuin perheeltään. (Järvinen 1999, 40–41.)

Nivelvaihe on kriittinen niille nuorille, jotka syystä tai toisesta ovat syrjäytymässä koulutuksesta ja työelämästä. Yleisimpiä siirtymävaiheen ongelmia ovat se, että nuori ei hae koulutuspaikkaa yhteishaussa, nuori ei yrityksistään huolimatta pääse kouluun sekä se, että nivelvaihe pitkittyy nuoren aloittaessa opiskelun toisella asteella, mutta keskeyttäessä opintonsa (Alatupa 2007, 14). Keskeyttäessään opinnot nuori joutuu palaamaan vaiheeseen, jossa hänen täytyy tehdä koulutusta ja uraa koskevia valintoja.

Valtakunnallinen ammattikoulujen keskeyttämisprosentti on noin 10. Oppilaan ohjaukseen ja neuvontaan panostaminen olisi toisen asteen koulutuksissa tärkeää: ammattikouluissa, joissa opiskelijahuoltoon ja opinto-ohjaukseen on panostettu, keskeyttämisprosentti jää alle kuuteen prosenttiin. Keskeyttämistä vähentäviä tekijöitä ovat myös opetusjärjestelmän joustaminen ja erilaisten oppijoiden parempi huomioiminen. (Häggman 2007, 20, 3.) Viimeisin tilastotieto koulutuksen keskeyttämisestä on lukuvuodelta 2008–2009. Sen mukaan 8,5 % ammatilliseen koulutukseen osallistuvista keskeytti koulutuksen (Tilastokeskus 2011).

Vastoin yleisiä oletuksia koulutuksen keskeyttäminen ei välttämättä ole luovuttamista ja alku syrjäytymiselle. Katja Komonen on tutkinut toisen asteen koulutuksen keskeyttäneitä nuoria. Hän painottaa keskeyttämisen olevan hyvin monisyistä ja yksilöllisten valintojen seurausta. Nuoren näkökulmasta keskeyttäminen saattaa olla tarkkaan suunniteltua oman koulutuspolun luomista. Kyseessä ei siis ole aina koulutusjärjestelmästä irtaantuminen ja marginalisoituminen. Nuori esimerkiksi saattaa huomata vasta opiskelun alettua, että opiskeltava ala ei olekaan mielenkiintoinen ja jokin toinen ala sopisi hänelle paremmin. Tällöin koulutuslinjan vaihto on perusteltua. Valitettavaa on se, että nuori saa tällöin turhaan negatiivisen leiman koulun keskeyttäjänä. Komonen määrittelee aineistonsa perusteella kolme erilaista keskeyttämisprosessia: keskeyttäminen valinnan ja valikoinnin ongelmana, keskeyttäminen kriisiytymisenä ja keskeyttäminen oppilaan ja koulun yhteentörmäyksenä. (Komonen 2001, 15, 23–24, 93–94, 223, 207.)

Nuoruus on yhteiskunnassamme institutionalisoitunut elämänvaihe, jota määrittävät tietyt siirtymät. Nuorilta odotetaan tietynlaista etenemistä ja poikkeamat oletetuista siirtymistä nähdään helposti epäonnistumisina. Keskittyminen rakenteellisiin tekijöihin estäisi nuorten leimaamista. Mikäli nuorten ei ehdottomasti odotettaisi siirtyvän suoraan peruskoulusta toisen asteen opintoihin vaan vaihtoehtoiset polut nähtäisiin positiivisina yksilöllisinä ratkaisuin, eivät nuoret kokisi tulevaisuutta leimatuksi epäonnistujiksi tai

marginalisoituneiksi (Komonen 2001, 30–31.) Nuoret voivat kokea kymppiluokan ja työpajatoiminnan marginaaliseksi toiminnaksi, johon päädytään, kun vaihtoehtoja ei ole. Kymppiluokka koetaan varavaihtoehdoksi silloin, kun haluttua koulutuspaikkaa ei olla saatu. Työpajatoimintaan taas päädytään yleensä työttömyyden kautta. (Lamminen 2004, 19–25.)

Koulutukseen hakeutumisen paineet tulevat nuorille enimmäkseen ympäristöstä. Nuoret kokevat ympäristön leimaavan koulutuksen ulkopuolelle jääviä; yhteiskuntakelpoisuus syntyy koulutukseen osallistumisen myötä. He eivät tahdo mieltää itseään kuuluvaksi niihin nuoriin, joita julkisessa keskustelussa nimitetään syrjäytymisvaarassa oleviksi. (Komonen 2001, 116.)

Pohjantammi (2007) tarkastelee työpajanuoria ja ylisukupolvista työttömyyttä. Hän esittää tutkimuksessaan työpajanuorista ryhmittelyn, jossa nuoret luokitellaan viiteen eri ryhmään sen mukaan, kuinka aktiivisia he ovat työnhaussa ja miten he suhtautuvat työttömyyskokemuksiinsa. Ryhmät ovat *motivoituneet, jossain määrin sosiaalisesti passivoituneet, vahvasti passivoituneet, epävarmat ja vetäytyvät nuoret*. (Pohjantammi 2007, 30.)

3.2 Koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten erilaiset päämäärät

Simo Aho ja Jukka Vehviläinen (1997, 127–133) tutkivat aktivoivan työvoimapolitiittisen uudistuksen vaikutuksia ja pyrkivät haastattelujen avulla saamaan tietoa koulutuksen ulkopuolella olemisesta. He loivat aineistonsa perusteella ryhmittelyn, jossa nuoret on luokiteltu viiteen eri ryhmään sen mukaan, miten he suhtautuvat kouluun, työhön ja ammattiin: näitä ryhmiä ovat *tutut ympyrät, elämä projektina, työn kautta eteenpäin yrittävät, omiin juttuihin keskittyvät ja ammattikeskeiset*.

Tutut ympyrät -ryhmän nuoret eivät näe koulutusta tai työn sisältöä itselleen kovin merkitykselliseksi. He kouluttautuvat, jos olosuhteet tehdään heille sopiviksi, mutta perusasenteeltaan he ovat koulutuskielteisiä. Tähän ryhmään kuuluvat nuoret eivät itse hakeudu palveluiden piiriin, mutta he voivat ottaa vastaan palveluita, mikäli heille sellaisia tarjotaan. He eivät suuremmin suunnittele tulevaisuuttaan, vaan elävät päivän

kerrallaan. Tutut ympyrät -ryhmän nuorista käytetään tutkimuksessa myös termiä muutoshaluttomat. (Aho & Vehviläinen 1997. 130, 133, 149.)

Elämä projektina -ryhmään sijoitetut nuoret näkevät koulutuksen erittäin merkityksellisenä, sillä sen avulla he pääsisivät tekemään haluamaansa työtä. Heillä on suuret odotukset työtä kohtaan ja he valitsevat ammattinsa työn mielenkiintoisuuden ja alan turvaaman elintason perusteella. Heillä on tarve irtautua työvoimaviranomaisista sekä suunnitella elämäänsä ja koulutuspolkujaan itse. Heillä on myös usein kauaskantoisia tulevaisuudensuunnitelmia. (Aho & Vehviläinen 1997. 130, 133–135.)

Työn kautta eteenpäin yrittävät -ryhmän nuoret kouluttautuvat, mikäli heillä on vaikeuksia löytää töitä: he ovat ennemminkin kiinnostuneita työn teosta kuin kouluttautumisesta ja ottavat halukkaasti vastaan tarjolla olevaa työtä sen enempää valikoimatta. Heillä ei ole kauaskantoisia suunnitelmia. Koska nämä nuoret haluavat työllistyä, he suhtautuvat positiivisesti etenkin työn saamiseen liittyviin palveluihin ja työvoimaviranomaisiin. He saattavat olla koulutuskielteisiä, sillä he uskovat työllistyvänsä myös ilman muodollista koulutusta; heillä on usein myös enemmän työkokemusta kuin muiden kategorioiden nuorilla. Tutkimuksessa painotetaan, että tämän ryhmän nuoret hyötyvät ennen kaikkea aktivoivista ja ohjaavista palveluista, koska heillä ei ole selkeää päämäärää. (Aho & Vehviläinen 1997, 131, 167–170.)

Omiin juttuihin keskittyvät -ryhmän nuorilla on vaikeuksia löytää kiinnostavaa ammatia tai koulutusta. He tyytyvät helposti töihin, joita tutkimuksessa nimitetään ”hanttihommiksi”. Näilläkin nuorilla on kuitenkin ihannetyö, jossa kiinnostavuus on hyvin olennainen seikka. Tämän ryhmän nuorilla on yleensä jokin harrastus, kuten musiikki, urheilu, kuvataiteet tai kirjallisuus, josta he haluaisivat itselleen ammatin. Tästä syystä tämän ryhmän nuoria nimitetään myös harrastuskeskeisiksi. Nämä nuoret arvostavat omien polkujen kulkemista ja pyrkivät määrätietoisesti itsenäistymään. Heidän tulevaisuuden suunnitelmansa eivät ole kovin selkiintyneitä – he vain toivovat menestyvänsä ihanneurallaan. (Aho & Vehviläinen 1997, 131, 170.)

Ammattikeskeiset -ryhmään sijoitettujen nuorten toiveena on vakituinen työpaikka. Taivoitteisiinsa päästäkseen he kokevat koulutuksen itsestään selväksi velvollisuudeksi ja välttämättömäksi työllistymisensä kannalta. Koulutuksella on heille siis vain välinearvoa. Koulutuksen työllistävän merkityksen painottaminen on olennainen tekijä, joka

erottaa tämän ryhmän nuoret työn kautta eteenpäin pyrkivistä. Tämän ryhmän nuorten suunnitelmissa juuri ammatti on olennainen asia. Ryhmän sisällä on kuitenkin suurta vaihtelua sen suhteen, minkä kriteerien perusteella he valitsevat ammattinsa. He suhtautuvat työvoimapolitiittisiin palveluihin ja viranomaisiin pääsääntöisesti hyvin myönteisesti; he myös käyttävät nivelvaiheen palveluita melko aktiivisesti. (Aho & Vehviläinen 1997, 131–132, 189, 193.)

3.3 Syrjäytyminen ja marginalisaatio

Syrjäytymistä on yleisesti pidetty sekä sanana että ilmiönä kielteisenä, kun taas marginaalisuuteen on liitetty negatiivisten merkitysten ohella positiivisia uusien polkujen mahdollisuuksia (Helne 2002, 100). Marginalisaatiota voi esiintyä yhteiskunnan eri kerroksissa, eikä siihen välttämättä liity ulkoisesti havaittavaa huono-osaisuutta. Yksilö voi olla samanaikaisesti marginaalissa joillakin elämän alueilla, mutta valtavirrassa joillakin toisilla (Silvennoinen 2002, 143).

Marginalisaatio kytkeytyy poikkeavuuteen: marginaaliväestö poikkeaa jollain olennaisella tavalla siitä mitä pidetään normaalina ja siten normatiivisena (samansuuntaisesti Silvennoinen 2002, 11). Ihmiset marginalisoituvat siis suhteessa johonkin hyväksyttävänä pidettyyn, normaaliin. Esimerkiksi normaalista koulutusputkesta poikkeava nuori kuuluu koulutukselliseen marginaaliin. Tätä on pidetty ensimmäisenä askeleena heikkoon työmarkkina-asemaan ja vahvempaan marginalisoitumiseen aikuisuudessa (Komonen 2001, 54, 247).

Syrjäytyminen-käsitteen määritelmä vaihtelee ajasta ja paikasta riippuen; käsitteelle ei voida antaa vain yhtä selvärajaista määritelmää. Vaikka monien yhteiskunnan järjestämien palveluiden ja tukien yhteydessä puhutaan syrjäytyneistä tai syrjäytymisuhan alla olevista ihmisistä, ei syrjäytymistä tulisi käsitellä vain yksilötason ongelmana. Yhtäläillä huomioon tulee ottaa ne sosiaaliset suhteet ja yhteiskunnalliset rakenteet, joissa syrjäytyminen ilmiönä esiintyy (ks. myös Helne 2002, IX; Ruotsalainen 2005, 196).

Syrjäytyminen voidaan käsittää sellaisten yhteiskunnan toimintajärjestelmien ja yhteisöjen ulkopuolelle joutumisena, joihin kuulumalla ihminen ylläpitää yhteiskunnallista toimintakykyään. Tällaisia toimintajärjestelmiä ovat koulutus, työ, riittävä toimeentulo,

kehittävä harrastus, tyydyttävät ihmissuhteet, edunvalvonta, kansalaistoiminta, poliittinen vaikuttaminen ja muu yhteiskunnallinen toiminta (Hämäläinen 2007, 58, 26.). Syrjäytyminen voidaan nähdä myös yksilöä yhteiskuntaan yhdistävien siteiden heikkoutena (Nivala 2008, 8). Suomessa yksilön ja yhteiskunnan välisten vahvojen siteiden muodostuminen tapahtuu työn, koulun ja opiskelun, harrastusten sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen kautta. Yksilön onnistuneeseen yhteiskuntaan kiinnittämiseen vaikuttavat sekä yksilö että yhteiskunta (Raunio 2006, 94).

Raunio (2006, 12–15) mukaan syrjäytyminen voidaan määritellä myös poikkeamisena yhteiskunnassa hyvän elämän ihanteena olevasta osallisuudesta tai integroitumisesta. Kun ihminen poikkeaa yhteiskunnan määrittelemästä normaaliudesta, hän joutuu yhteiskunnan erityishuomion ja toimenpiteiden kohteiksi. Tästä on kyse myös omassa kohderyhmässämme ja heille kohdistetuissa palveluissa: normaalista koulutusputkesta poikkeaminen nähdään yhteiskunnassa huolestuttavana asiana. Näin ollen tällaisille ”poikkeaville” nuorille kohdistetaan kouluttautumaan patistavia palveluita ja heille asetetaan ehtoja toimeentulon saamiseksi.

3.4 Nuorten kiinnittyminen yhteiskuntaan koulutuksen ja työn avulla

Suomen kaltaisessa työkeskeisessä yhteiskunnassa työ on tehokkain tapa kiinnittyä yhteiskuntaan. Näin ollen työstä syrjäytyminen aiheuttaa merkittävän riskin joutua sivuun yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Työstä syrjäytyminen tarkoittaa irrallaan oloa työstä sekä työyhteisöstä, -verkostosta ja -terveyspalveluista. Työssä käymällä henkilö noudattaa yhteiskunnallista päivärytmiä, ottaa vastuuta ja saa vaikutusmahdollisuuksia. Työsäkäynti tuo tietenkin myös taloudellista vakautta. (näin esim. Raunio 2006, 83; Silvennoinen 2002, 36.)

Nuorten pitkäaikaistyöttömien lasketaan olevan työttömien niin sanottu ”kova ydin”. He ovat vaikeimmin työllistettäviä ja suurimman syrjäytymisriskin alla olevia. Kova ydin koostuu nuorista, joilla erilaiset syrjäytymisen riskitekijät ovat kasaantuneet. Heidän kohdallaan on tarvetta erilaisille viranomaisyhteistyön muodoille sekä yksilöllisten koulutus- ja työmarkkinapolkujen luomiselle. Suhteellisesti eniten työttömiä on pelkän peruskoulutuksen varassa olevien, eli ammatillisesti kouluttamattomien joukossa. (Viitonen 1999, 8; Silvennoinen 2002, 11.)

Mikäli nuori ei pääse kiinni toisen asteen koulutukseen viimeistään 20–23-vuotiaana, on suuri todennäköisyys, että hän jää pelkälle peruskoulupohjalle (Häggman 2007, 2).

Juha Vanttaja ja Tero Järvinen (2004) selvittävät tutkimuksessaan sitä, miten koulutuksen ulkopuolella oleminen 16–18-vuotiaana on vaikuttanut nuorten myöhempiin elämänvaiheisiin, koulutukseen, sosio-ekonomiseen asemaan, tulotasoon ja perhe-elämään. Koulutuksen ulkopuolella olleet nuoret olivat viidentoista vuoden kuluttua kaksi kertaa todennäköisemmin työttömänä kuin muu samanikäinen väestö keskimäärin. Samoin eläkkeellä oleminen näyttää kohderyhmässä olevan huomattavasti yleisempää kuin samanikäisillä keskimäärin. Toisaalta taas osa kohderyhmästä on kiinnittynyt työelämään hyvin ja menestynyt. Puolet ryhmästä on hankkinut koulutusta ja saanut töitä. (Vanttaja & Järvinen 2004, 472–474, 478.)

4 NIVELVAIHEEN PALVELUKENTTÄ

4.1 Nivelvaiheen palvelut

Nivelvaiheen palveluiden tarkoituksena on tukea ja ohjata nuorta siirtymävaiheen ongelmatilanteissa. Perusopetuksessa nivelvaiheen palvelut keskittyvät oppilaanohjaukseen sekä ammatinvalinnan ohjaukseen. Toisella asteella keskitytään tukemaan nuorta ja välttämään koulutuksen keskeyttämiset sekä ohjaamaan opintonsa keskeyttävät ammatinvalinta- ja uraohjauspalveluihin.

Tässä luvussa esittelemme ne tamperelaiset nivelvaiheen palvelut, jotka mainitsimme nuorille lähettämässämme kyselykaavakkeessa. Nivelvaiheen palvelut ovat Tampereella eri toimijoiden järjestämiä, erityyppisiä ja eri kohderyhmille suunnattuja, mutta huomasimme niissä myös osittaista päällekkäisyyttä. Tietynlaisia nivelvaiheen palveluita taas ei järjestetä Tampereella lainkaan, vaikka ne muualla Suomessa ovatkin tyypillisiä.

Seurakuntien palveluvaihtoehtoja ei mainita kyselykaavakkeessamme inhimillisen erehdyksen vuoksi: palveluita listatessamme seurakuntien palvelut yksinkertaisesti unohtuivat. Myös muita palveluntarjoajia saattaa puuttua listastamme, sillä palvelut ovat usein projektiluonteisia.

4.2 Tampereen palvelukenttä

TE-toimisto tarjoaa nuorille apua ammatinvalintaan ja koulutusalan valintaan. Alle 25-vuotiaille on tarjottava työtä, koulutusta, työharjoittelua, työnhakuvalmennusta tai ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluita viimeistään kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen. Työmarkkinatukeen on tietyin ehdoin oikeus 17 vuotta täyttäneillä nuorilla, joten heitä autetaan hankkimaan työharjoittelupaikka. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

TE-toimisto ei kuitenkaan pidä kirjaa kaikista työttömistä nuorista, vaan nuoren pitää itse ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi. Tämä vaikeuttaa tilastojen tekemistä koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrästä. Arvioissa on suurta

vaihtelua 10 000 nuoresta aina 100 000 nuoreen (Okkonen 2008, 2). Käytämme kyselykaavakkeessamme TE-toimiston sijaan nimitystä työvoimatoimisto, sillä tämä nimitys on nuorille tutumpi.

Työharjoittelun tarkoituksena on perehdyttää nuori työelämään sekä edistää hänen työhön sijoittumistaan. Harjoitteluajalta maksetaan taloudellista tukea. Työharjoittelu on tarkoitettu alle 25-vuotiaille ammatillista koulutusta vaille oleville henkilöille, jotka kuuluvat työmarkkinatukijärjestelmän piiriin (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010b). Kyselykaavakkeeseemme on vastausvaihtoehtona myös työharjoittelua. Näin siksi, että nuoret ymmärtäisivät vastata olleensa jossain työharjoittelussa, vaikka eivät muistaisikaan olleensa nimenomaan työmarkkinatukiharjoittelussa.

Koulutuskokeilulla nuori voi selvittää koulutusmahdollisuuksiaan, arvioida kiinnostustaan alaan ja tutustua kouluelämään. Kokeilun tarkoituksena on antaa kuva koulutuksen asettamista vaatimuksista ja selvittää, mitä kyseinen ammattiala vaatii. Koulutuskokeiluja toteutetaan ammatillisissa oppilaitoksissa, ja ne kestävät muutamasta päivästä kahteen viikkoon. (Kela 2010b.)

Nuori voi selvittää soveltuvuuttaan erilaisiin ammatteihin tai työtehtäviin 1–2 kuukauden työkokeilulla. Nuori voi etsiä työkokeiluun sopivan työpaikan itse tai työ- ja elinkeinotoimiston avustuksella. Työkokeiluun voi ohjata muun muassa Kela, hoitava lääkäri tai kuntoutustutkimuksen tehnyt asiantuntija. (Kela 2010a.)

Hallinnolliset eroavaisuudet oppilaitosharjoittelun ja koulutuskokeilun välillä sekä työkokeilun, työharjoittelun ja työmarkkinatukiharjoittelun välillä eivät ole nuorten itsensä kannalta oleellisia, joten emme erittele niitä myöskään kaavakkeessamme. Niputamme oppilaitosharjoittelun ja koulutuskokeilun yhdeksi palvelukokonaisuudeksi, sillä siten nuoren on helppo vastata, onko hän osallistunut kyseiseen palveluun vai ei. Harjoittelujen ja kokeilujen erottelu on aiheuttanut nuorissa turhaa hämmennystä ja vastausten luotettavuuden heikkenemistä: emme voisi olla varmoja, onko nuori varmasti tiennyt, mitä palvelua todellisuudessa tarkoitamme.

Peruskoulun päättäneiden nuorten on mahdollista osallistua lisäopetukseen ja korottaa arvosanojaan. Perusopetuksen lisäopetusta, eli niin sanottuja kymppiluokkia, on Tampereella useita. Perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojen korottaminen on mahdollis-

ta myös iltaopetuksessa Tampereen aikuislukiossa, Karkun evankelisessa opistossa ja eri kansanopistoissa (Turunen 2009).

Startti tulevaisuuteen -koulutus on tarkoitettu pirkanmaalaisille 17–29-vuotiaille työttömille ja työttömyysuhan alaisille nuorille, jotka tarvitsevat työelämään ja opiskeluun ohjaavaa koulutusta. Koulutuksen järjestää Cimson Koulutuspalvelut Oy. Ohjaavan koulutuksen tavoitteena on selkeyttää nuorten ammatinvalintaa ja tukea heidän hakeutumistaan ammatilliseen koulutukseen. Palveluun tuleva nuori osallistuu työelämäjakson ja hänelle tehdään yksilöllinen suunnitelma koulutukseen tai työhön hakeutumisesta. Ohjauksen lisäksi Startti tulevaisuuteen -koulutus sisältää terveystieto-opetusta ja terveydenhoitajan tarkastuksen, lupakorttiopetusta (esim. hygieniapassi), vierailukäyntejä ja elämänhallintataitojen opettelua. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010a.)

Ammattistartti on ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus. Koulutus on tarkoitettu peruskoulun päättäneille nuorille, jotka eivät saaneet yhteishaussa opiskelupaikkaa, jotka eivät vielä ole ratkaisseet ammatinvalintaansa tai joilla ei muista syistä ole riittäviä valmiuksia osallistua jatko-opintoihin heti peruskoulun jälkeen. Koulutuksen tavoitteena on tukea ja kannustaa nuorta ammattistarttikoulutuksen jälkeisiin toisen asteen opintoihin ja vahvistaa niitä valmiuksia, joiden avulla nuori selviytyy ammatillisesta koulutuksesta. (Opetushallitus 2008.)

Kestävät koulutus- ja uravalinnat -projekti on Tampereen kaupungin rahoittama ohjaustaho, jonka palvelut on suunnattu 17–29-vuotiaille tamperelaisille. Projekti aloitti toimintansa 4.8.2008. Se tarjoaa nuorille yksilöohjausta ammatinvalintaan ja koulutukseen liittyvissä asioissa sekä apua yhteishaun tekemiseen ja harjoittelupaikan etsintään. (Työllisyysportti b)

Verkostotyöpaja on tamperelaisille 16–24-vuotiaille nuorille tarkoitettu noin neljä kuukautta kestävä jakso, jonka aikana nuori käy työharjoittelussa saaden samalla yksilö- ja ryhmämuotoista ohjausta. Nuori saa Verkostotyöpajalla myös muita palveluita, joiden tavoitteena on parantaa nuoren opiskelu- ja työelämävalmiuksia. (Työllisyysportti c.)

4.3 AKU-toiminta

Opinnäytetyömme yhteistyökumppani AKU-toiminta – ammattiin, koulutukseen ja uralle – on Tampereen ammattiopiston ja Pirkanmaan ammattiopiston järjestämä ja rahoittama ohjaus- ja neuvontapalvelu Tampereella. AKU-toiminnan perustehtävä on syrjäytymisen ehkäisy sekä koulutus- ja yhteiskuntatakuun toteuttaminen (Turunen 2010). AKU-toiminta tarjoaa henkilökohtaista yksilöohjausta peruskoulunsa päättäneille nuorille, jotka ovat ilman koulutuspaikkaa tai ovat keskeyttäneet koulutuksen.

AKU-toiminnassa nuorille on tarjolla tietoa koulutuskentästä ja eri palveluista sekä neuvontaa arkipäivän selviytymistä tukevissa asioissa. Apua saa myös opiskeluun ja perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojen korottamiseen. AKU-toiminnan kautta nuoret voivat myös esimerkiksi tutustua työelämään ja koulutukseen. (Laaksonen 2007, 22–23; AKU-toiminta.)

AKU-toiminnassa työskentelee yksi Tampereen ammattiopiston sosiaalikuraattori koulutus- ja uraohjaajana ja yksi Pirkanmaan ammattiopiston erityisohjaaja. AKU-toiminta kuitenkin palvelee kaikkia nuoria riippumatta heidän aiemmista oppilaitoksistaan tai tulevaisuuden suunnistaan. AKU-toiminnassa tehdään verkostotyötä nuorten omien lähiomais- ja viranomaisverkostojen kanssa. Nuoret tulevat AKU-toimintaan usein opinto-ohjaajansa, kuraattorinsa tai vanhempiensa lähettiminä. Ensimmäisessä tapaamisessa kartoitetaan nuoren yksilöllinen tilanne ja ohjaustarve. Asiakkuuksien kesto vaihtelee suuresti. Joillekin nuorille voi riittää 1–3 ohjauskertaa ja asiakkuus on lyhytkestoista. Joidenkin nuorten kanssa työskennellään selvästi pidempään. Pitkiin ohjausprosesseihin voi sisältyä esimerkiksi koulutuskokeiluja oppilaitoksissa, yhteishaun tekemistä, tutustumiskäyntejä oppilaitoksiin, tukea työvoimatoimiston palveluiden käyttämiseen, ohjauskeskusteluita ja perhetapaamisia. (Laaksonen 2007, 22; Turunen 2008; Turunen 2009; AKU-toiminta.)

AKU-toiminta sai alkunsa projektimuotoisena vuonna 2001. Tällöin AKU-projekti rahoitettiin Tampereen kaupungille ja Tampereen ammattiopistolle nivelvaiheen työhön myönnetyllä Opetushallituksen määrärahalla, johon yhdistettiin Tampereen ev.lut.seurakunnan erikoisnuorisotyön ja diakonian projektin jatkorahoitusta. AKU-toiminta vakiinnutettiin peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen työksi virallisesti alkuvuodesta 2006. (Turunen 2008; Turunen 2009.)

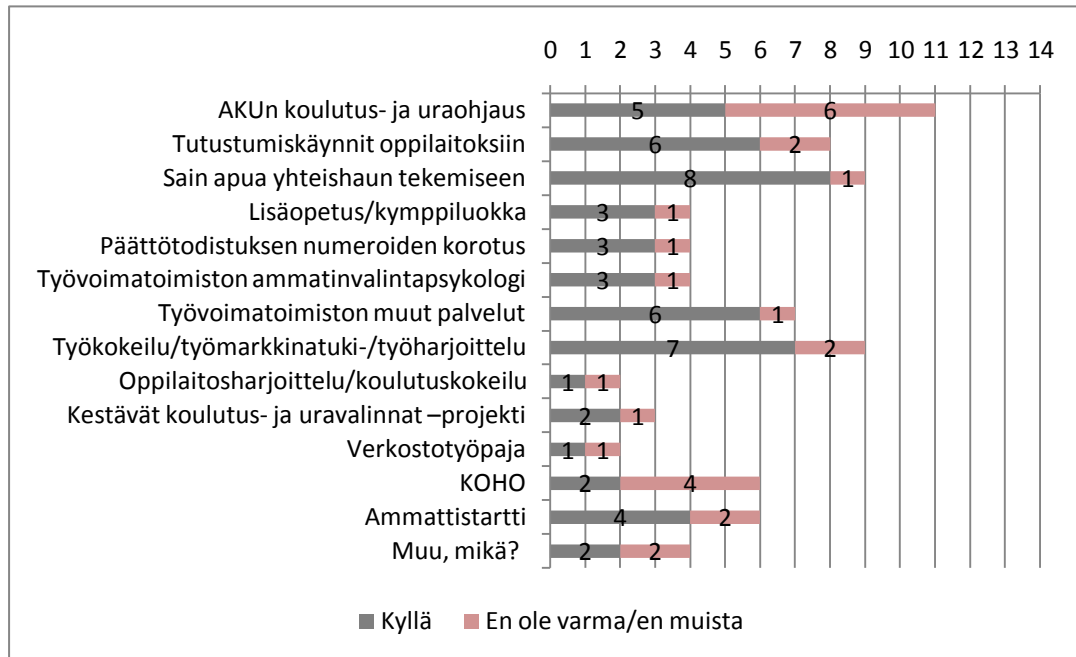
5 NUORET NIVELVAIHEEN PALVELUISSA

5.1 Nuorten palvelupolut

Selvitimme, mihin toimintaan vastaajat osallistuivat kyselyn toteuttamisajankohtana (ks. liite 2, taulukko 2): Kolme nuorta kertoo olevansa työmarkkinatukiharjoittelussa, kaksi opiskelemassa, kolme lisäopetuksessa ja kolme työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa. Kaksi nuorta vastasi ”ei missään”, joka todennäköisesti tarkoittaa, että he eivät osallistu minkään palveluntarjoajan toimintaan eivätkä ole he ilmoittaneet työvoimatoimistolle olevansa työttömiä työnhakijoita.

Neljä nuorta vastaa kyselyssä, että heidät on ohjattu AKU-toiminnasta opiskelemaan: Yksi näistä opiskelemaan siirtyneistä ilmoittaa, että hänet on ohjattu TAKOVA-koulutukseen, eli toisen asteen ammatillisiin opintoihin valmentavaan opetukseen. Kaksi vastaajista ilmoittaa, että heidät on ohjattu Ammattistarttiin, joka on ammatilliseen koulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus. Yksi vastaajista kertoo päässeensä AKU-toiminnasta opiskelemaan ammattikouluun. Kolme nuorta sanoo, että heidät ohjattu AKU-toiminnasta lisäopetusluokalle (ks. tarkemmin taulukko 1, liite 2).

AKU-toiminta tekee tiivistä yhteistyötä TE-toimiston kanssa ja tämä näkyy vastauksissa: Kolme nuorista ilmoittaa, että heidät on ohjattu AKU-toiminnasta työmarkkinatukiharjoitteluun. Työmarkkinatukiharjoitteluun osallistuminen on nuorelle ainoa keino saada työmarkkinatukea, joten monet nuoret pääsevät tämän tukipalvelun kautta kartuttamaan työkokemustaan ja saavat hieman rahallista korvausta työstään. Kaksi nuorta ilmoittaa, että heidät on ohjattu työkokeiluun.

KUVIO 1. Ohjaus- ja neuvontapalvelut, joihin nuoret ovat osallistuneet.

14 vastaajaa, kaikilla vastaajilla useita käytettyjä palveluita.

Osa nuorista ilmoittaa käyttäneensä hyvin monia nivelvaiheenpalveluita, jotka ovat osittain päällekkäisiäkin. Osa nuorista taas ilmoittaa käyttäneensä hyvin vähän nivelvaiheen palveluita. Aineistomme perusteella vaikuttaa siltä, että nuorilla on ollut hyvin yksilöllisiä palvelupolkuja.

5.2 Nuorten kokemukset nivelvaiheen palveluista

Kahdeksan nuorta vastaa pitävänsä joitakin käyttämiään palveluita joko jokseenkin hyödyllisinä tai hyvin hyödyllisinä (ks. liite 2, taulukko 3). Yksi nuorista ilmoittaa, että pitää kaikkia käyttämiään palveluita jokseenkin hyödyllisinä. Kaksi nuorta vastaa, ettei osaa sanoa, olivatko palvelut hyödyllisiä. Palveluita, joita nuoret pitävät hyvin hyödyllisinä ovat AKU-toiminnan koulutus- ja uraohjaus, KOHO-palvelut, työmarkkinatukiharjoittelu ja työkokeilu sekä työvoimatoimiston muut palvelut. Yksittäiset vastaajat mainitsevat pitävänsä hyvin hyödyllisinä myös lisäopetusta, perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojen korottamista sekä ammattistarttia ja Startti Tulevaisuuteen -koulutusta.

Vain kolme nuorista käyttää vastausvaihtoehtoja ”ei kovin hyödyllinen” ja ”ei lainkaan hyödyllinen”: yksi nuori ilmoittaa, että ei pidä yhteishaun tekemiseen tarjottua apua

lainkaan hyödyllisenä, yksi ei katso työvoimatoimiston palveluita kovin hyödyllisiksi ja yksi nuori ei koe ammatinvalintapsykologilla käymistä kovin hyödyllisenä.

Kyselylomakkeessamme kysytään, mitä konkreettista hyötyä nuoret kokevat saaneensa käyttämistään palveluista. Kyselyssämme olemme pyrkineet antamaan sekä valmiita vastausvaihtoehtoja että tilaa nuorten omille ajatuksille. Useimmat nuoret ovat rastittaneet usean vastausvaihtoehdon ja lisäksi osa nuorista mainitsee sellaisia hyötyjä, joita emme ole listanneet valmiisiin vastausvaihtoehtoihin. Kaksi nuorta vastaa, ettei ollut saanut mitään hyötyä ja kaksi nuorta ei osaa sanoa, miten he mahdollisesti olivat hyötöneet. Tulokset on esitetty seuraavassa taulukossa.

TAULUKKO 4. Nuorten kokema hyöty. Vastaajia 14 kpl. 9 nuorta on ilmoittanut useita hyötyjä.

Vastaukset	Vastaajien lukumäärä
sain tietoa	6
sain uusia kavereita	5
mielekästä ajanvietettä	4
opin uutta	7
sain muutettua vuorokausirytmieni:	
opin heräämään aikaisin aamulla	4
minun oli helpompi valita, mille alalle haen kouluun/töihin	3
sain rahaa työharjoittelusta	5
sain työkokemusta harjoittelusta	5
sain koulutuspaikan	2
sain töitä	1
sain itsevarmuutta ja rohkeutta	5
ei mitään	1
en osaa sanoa	2
muuta hyötyä	2
ei vastausta	0

Taulukosta 4 ilmenee, että vastaajista kuusi henkilöä kokee saaneensa tietoa. Emme kaavakkeessamme kysy, mitä tietoa nuoret kokivat saaneensa. Kyseessä voi olla ohjaajilta saatu tieto eri palveluista tai oppilaitoksista, mutta yhtä hyvin nuoret ovat voineet saada yleissivistävää tietoa lisäopetuksessa. Valitettavasti emme kyselyä luodessamme huomanneet muotoilla kysymystä niin, että olisimme saaneet selville, mitä tietoa nuoret kokivat saaneensa.

Kyselyyn vastanneista nuorista viisi ilmoittaa saaneensa nivelvaiheen palveluista itsevarmuutta ja rohkeutta. Katsomme, että myös tämänkaltaiset nivelvaiheen palveluista saadut hyödyt ovat huomionarvoisia, sillä ne voivat olla yksilölle hyvinkin merkittäviä. On selvää, että sosiaalisten taitojen kehittyminen antaa nuorelle valmiuksia myös koulu- ja työelämään.

Aineistomme perusteella näyttää siltä, että nuoret kokevat saaneensa palveluista muitakin kuin kyselykaavakkeessa valmiiksi lueteltuja hyötyjä. He ilmoittavat kokeneensa hyödyllisiksi muun muassa työharjoittelupaikoissa opitut taidot sekä hygieniapassin ja työturvallisuuskortin suorittamisen. Lisäksi yksi nuorista sanoo, että palvelun myötä hänelle ”aukesi enemmän mahdollisuuksia”. Yksi nuorista taas mainitsee, että hän mahdollisesti pääsee kesätöihin työharjoittelupaikkaansa.

Yksi kyselyyn vastanneista nuorista ilmoittaa, että olisi kaivannut enemmän palveluita, tukea tai ohjausta. Hän on kirjoittanut perusteluksi vastaukselleen sen, että olisi kaivannut enemmän yhteydenpitoa. Hän kertoo sanoneensa ohjaajille, että etsii töitä itse, mutta olisi sittenkin halunnut jonkun varmistavan sen, että hän on aktiivinen työnhaussa.

Seitsemän vastaajaa ilmoittaa, että ei olisi kaivannut enempää palveluita tai ohjausta ja kuusi vastaajaa puolestaan ei osaa sanoa, olisiko tarvinnut jotakin enemmän (ks. taulukko 5, liite 2). Nuorten vastauksista on yleisesti havaittavissa se, että heidän on vaikeaa sanoa itse millaista tukea tai ohjausta he kaipaavat ja kuinka paljon. Haasteena on myös se, että kaikilla nuorilla ei ole selkeää päämäärää tai tavoitetta.

Kaikki nuoret ilmoittavat arvioivansa kokonaiskäsityksensä palveluista positiiviseksi tai neutraaliksi. Nuoret ilmoittavat olevansa tyytyväisiä nivelvaiheen palveluihin, mutta kovin pitkälle vietyjä päätelmiä tai yleistyksiä tuloksista ei voida tehdä. (Ks. kuvio 2, liite 2.)

5.3 Nuorten tulevaisuudenkuvat

Kysyimme nuorilta heidän tulevaisuuden suunnitelmiaan siten, että pyysimme nuoria piirtämään tikku-ukolle kasvot sekä kirjoittamaan ajatuskuplaan ajatuksiaan tulevaisuudesta koulutuksen ja työn suhteen. Yhdessätoista vastauksessa on noudatettu tehtävänantoa; yhdestä kyselyvastauksesta puuttuu piirustus, yhdestä vastauksesta teksti ja yksi nuorista ei ole kirjoittanut eikä piirtänyt mitään.

Piirroksia oli 12. Näistä kymmenessä on leveitä hymyjä, joiden rinnalla olevissa ajatuskuplateksteissä kuvataan selkeitä suunnitelmia, innostusta oman polun löytymisestä sekä toiveikkautta unelma-alalle pääsystä. Näistä vastauksista käy ilmi nuorten luottavainen asennoituminen tulevaisuuteen.

On tärkeää huomata, että hymiöt ovat kiinteä osa nuorten arkipäivän viestintää. Niitä käytetään pääasiassa sähköisessä, mutta myös muussa kirjallisessa viestinnässä non-verbaalien signaalien tavoin. Hymiöt voivat kommentoida edeltävää tekstiä tai niitä voidaan käyttää sellaisenaan. Hymiöt ovat osa tutkimamme ikäryhmän äidinkieltä: vaikka erilaisia hymiökuvioita on valtavasti, tunnistavat nuoret niiden merkitykset ja vivahde-erot.

Yhdelle tikku-ukolle on piirretty selkeästi hymiöistä tuttu virnistys XD, jolla kuvataan naurua, iloa ja hauskuutta. XD-hymiötä käytetään tarkoituksessa ”nauraa silmät ristissä”. Erään tikku-ukon ilme (o_O) puolestaan muistuttaa hymiötä, jota sähköisessä viestinnässä käytetään kuvaamaan hölmistystä, ihmettelyä, yllättyneisyyttä. Yksiin kasvoihin on piirretty aaltoviivalla suu ja yksi tikku-ukko on saanut suukseen vaakasuoran viivan.

Kun vastauksia tarkastelee nuorten tulevaisuuden näkymien suhteen, voi havaita, että seitsemällä vastaajalla on selkeä suunnitelma. Kaksi nuorista ilmoittaa, että ei vielä tiedä, mitä aikoo tehdä. Muiden neljän nuoren vastaukset eivät liity koulutus- työsuunnitelmiin, vaan he ilmaisevat niissä muita ajatuksiaan. Ne nuoret, joilla on tulevaisuudensuunnitelmia koulutuksen tai työn suhteen, vaikuttavat vastaustensa perusteella päämäärätietoisilta. He näyttävät valinneen itselleen koulutuksen tai ammatin, selkeän päämäärän.

6 NUORTEN ERILAISET INTRESSIT

6.1 Luokittelumme lähtökohdat

Tarkastelimme nuorten tulevaisuuden orientaatioita ja huomasimme, että aineistomme on mahdollista jakaa neljään ryhmään. Olemme luokitelleet nuorten vastaukset heidän tulevaisuuden suunnitelmiansa ja hyödyn kokemustensa perusteella. Luokittelua ei ollut mielekästä tehdä pelkän tulevaisuuden suunnitelman pohjalta, sillä osa nuorista vastasi sitä tiedustelevaan kysymykseen vaillinaisesti. Vastausten luokitteluun saatiin selkeyttä ottamalla mukaan myös toinen luokitteluperuste. Tässä luvussa tarkastelemme aineistomme luomiemme ryhmien kautta.

Aineistomme nuorilla on erilaisia suunnitelmia ja tavoitteita koulutuksen ja työn suhteen. Käytämme työssämme termiä intressi mieluummin kuin vaikkapa sanaa päämäärä, sillä nuorten päämäärät saattavat eri luokissakin olla hyvin samankaltaisia. Työorientoituneen ja opiskeluorientoituneen päämääränä saattaa olla työ, mutta heillä on hyvin erilaiset väylät päämääräänsä pääsemiseen.

Luokittelumme ensimmäinen ryhmä on orientoitunut opiskelemaan, toinen ryhmä haluaa pikaisesti työhön ja kolmas ryhmä tavoittelee välittömiä palkkioita. Luokittelumme neljäs ryhmä muodostuu nuorista, jotka eivät joko tiedä, mille alalle hakeutua tai ilmoittavat, että työ ja opiskelu eivät heitä kiinnosta. Aineistossamme yksi nuorista on jättänyt vastaamatta niihin kysymyksiin, joiden perusteella teimme luokittelumme, joten hänen vastauksensa jätämme luokittelumme ulkopuolelle. Luokittelumme ryhmät ovat nimeltään *opiskeluorientoituneet*, *työorientoituneet*, *palkkio-orientoituneet* ja *leijujat*. Opiskeluorientoituneet pyrkivät palveluiden avulla koulutukseen, työorientoituneiden tavoitteena on pikainen työelämään pääseminen. Palkkio-orientoituneet taas hakevat nivelvaiheen palveluista itselleen vain välitöntä hyötyä ja leijujilla ei ole suunnitelmia tulevaisuudelleen.

6.2 Opiskeluorientoituneet

Opiskeluorientoituneiksi luokittelimme kolme nuorta sillä perusteella, että he ilmaisevat vastauksissaan koulutukseen liittyviä tulevaisuuden tavoitteitaan. He kertovat koke-

neensa, että palvelut auttoivat heitä valitsemaan oman koulutusalan tai palvelut avasivat heille enemmän mahdollisuuksia esimerkiksi päättötodistuksen arvosanojen korottamisen myötä.

Näistä neljästä opiskeluorientoituneesta yksi kertoo, että oli saanut perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojaan korotettua ja tästä syystä hän kokee tulevaisuutensa koulutuksen ja työn suhteen valoisammaksi. Yksi nuorista ilmoittaa, että hänelle on palveluiden myötä selkiytynyt ala, jolle hän aikoo hakeutua koulutukseen. Kolmas tämän kategorian nuorista toteaa, että hän sai tietoa ja oppi uutta, hänelle ”aukesi enemmän mahdollisuuksia” ja hänen oli helpompi valita oma alansa.

Opiskeluorientoituneiden jatko-ohjaustahoja ovat heidän vastaustensa mukaan työkokeilu, Startti Tulevaisuuteen -koulutus ja lisäopetus. Yksi heistä ilmoittaa, että kyselyn toteuttamisajankohtana hän osallistui lisäopetukseen, yksi ilmoittaa olevansa työtön työnhakija ja yksi nuorista ilmoittaa, että ei osallistu minkään palveluntarjoajan toimintaan.

TAULUKKO 6. Opiskeluorientoituneiden nuorten käyttämät palvelut. Yhteensä 3 vastaajaa, kaikki vastaajat ovat käyttäneet useampaa kuin yhtä palvelua.

Palvelu	Palvelua käyttäneiden lkm
Tutustumiskäynnit oppilaitoksiin	1
Lisäopetus	1
Päättötodistuksen arvosanojen korottaminen	1
Työharjoittelu	2
AmmatINVALINTAPSYKOLOGI	1
TE-toimiston muut palvelut	1

Yksi vastaaja kertoo käyneensä ammatINVALINTAPSYKOLOGILLA ja osallistuneensa työharjoitteluun. Toinen vastaaja ilmoittaa osallistuneensa lisäopetukseen ja korottavansa siellä päättötodistuksensa arvosanoja. Kolmas nuori ilmoittaa osallistuneensa tutustumiskäynneille oppilaitoksiin, TE-toimiston muihin palveluihin ja työharjoitteluun.

Opiskeluorientoituneista nuorista yksi ilmoittaa, ettei ole osallistunut muuhun nivelvaiheen toimintaan tai palveluihin kuin perusopetuksen lisäopetukseen, ja hän ilmoittaa

kokeneensa, että sen avulla hän saa mahdollisuuden korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojaan. Kaksi muuta tämän ryhmän nuorta ilmoittaa, että olivat myös käyttäneet hyvin vähän palveluita: toinen kahta ja toinen kolmea palvelua.

Opiskeluorientoituneiden hyvin hyödyllisiksi kokemia palveluita ovat AKU-toiminnan koulutus- ja uraohjaus (1 vastaaja) sekä lisäopetus ja arvosanojen korottaminen (1 vastaaja). Jokseenkin hyödyllisiksi koettuja palveluita tällä ryhmällä ovat ammatinvalintapsykologin palvelut, TE-toimiston muut palvelut ja työharjoittelu. Yksi nuorista ei osannut sanoa, oliko hän kokenut tutustumiskäynnit oppilaitoksiin ja työharjoittelun hyödyllisiksi. Opiskeluorientoituneet ovat ilmoittaneet käyttäneensä hyvin harvoja nivelvaiheen palveluita ja he kokevat hyvin hyödyllisiksi palvelut, jotka auttavat heitä hakeutumaan koulutukseen.

6.3 Työorientoituneet

Työorientoituneiksi olemme nimenneet neljä vastaajaa, jotka kyselyssämme ilmoittavat haluavansa nopeasti töihin. Nämä nuoret kokevat palveluista saaduksi hyödyksi työkokemuksen, uuden tiedon sekä uudet kaverit. Yksi työorientoituneista nuorista sanoo hakevansa ammattikoulutukseen ja haluaisi tehdä opiskelualallaan iltatöitä jo koulunkäynnin ohella. Toinen nuorista sanoo käyvänsä Silta-Valmennuksessa, koska hän haluaa päästä pian työskentelemään rakennusalalle.

Kolmas vastaaja ilmoitti ainoiksi palveluista saamikseen hyödyiksi saamansa työkokemuksen ja työpaikan. Neljännellä tämän kategorian nuorella on tavoitteenaan tietty ammatti ja hän yrittää sinnikkäästi päästä alan koulutukseen.

Työorientoituneista nuorista (yht. 4 hlö) yksi ilmoittaa, että hänet on ohjattu AKU-toiminnasta Ammattistarttiin, yksi Tampereen ammattiopistoon opiskelemaan ja kaksi työmarkkinatukiharjoitteluun. Kaksi heistä ilmoittaa, että kyselyajankohtana he olivat työmarkkinatukiharjoittelussa, yksi osallistui Silta-Valmennuksen toimintaan ja yksi ilmoittaa, että ei osallistu mihinkään toimintaan.

TAULUKKO 7. Työorientoituneiden käyttämät palvelut. Yhteensä 4 vastaajaa, kaikki ovat käyttäneet useampaa kuin yhtä palvelua.

Palvelu	Palvelua käyttäneiden lkm
AKU-toiminta	3
Tutustumiskäynnit oppilaitoksiin	2
Apu yhteishaun tekemiseen	3
Lisäopetus	1
Mahdollisuus korottaa päättötodistuksen arvosanoja	1
Työharjoittelu	3
TE-toimiston muut palvelut	3
Kestävät koulutus- ja uravalinnat -projekti	2
Verkostotyöpaja	1
Ammattistartti	2
Muu: Startti Tulevaisuuteen -koulutus	1
Muu	1

Yksi työorientoituneista nuorista ilmoittaa, että on käyttänyt lisäksi jotakin muuta palvelua, mutta ei ilmoita, mikä palvelu on ollut kyseessä. Kaksi nuorista vastaa käyttäneensä yhteensä kahdeksaa eri palvelua, yksi neljää palvelua ja yksi nuorista ilmoittaa käyttäneensä kolmea palvelua. Työorientoituneet nuoret ovat ilmoituksensa mukaan käyttäneet huomattavasti enemmän nivelvaiheen palveluita kuin muiden kategorioidemme nuoret.

Kestävät koulutus- ja uravalinnat -projekti tekee hyvin samantapaista työtä kuin AKU-toiminta, joten meille oli yllätys, että jopa kaksi näistä nuorista vastaa hyödyntäneensä kumpaakin palveluntarjoajaa. Palveluiden laajasta kirjosta ja osittaisesta päällekkäisyydestäkin voidaan päätellä, että tämän ryhmän nuorilla on halu päästä nivelvaiheesta eteenpäin ja he hyödyntävät tukitoimia ja ohjausta monipuolisesti päästäkseen tavoitteeseensa eli työelämään.

TAULUKKO 8. Työorientoituneiden hyödylliseksi kokemat palvelut. Yhteensä 4 vastaajaa, kaikki ovat käyttäneet useampaa kuin yhtä palvelua.

Palvelu	Hyvin hyödylliseksi kokevien lukumäärä	Jokseenkin hyödylliseksi kokevien lukumäärä
AKU-toiminta	1	1
Tutustumiskäynnit oppilaitoksiin	0	3
Apu yhteishaun tekemiseen	0	1
Lisäopetus ja arvosanojen korottaminen	0	1
Työharjoittelu	2	1
TE-toimiston muut palvelut	2	0
Kestävät koulutus- ja uravalinnat -projekti	0	1
KOHO-palvelut	0	1
Ammattistartti	1	1
Muu: Startti Tulevaisuuteen -koulutus	1	0
Muu (ei tiedossa mikä)	0	1

Kuten taulukosta 8 käy ilmi, työorientoituneet nuoret ovat kokeneet hyvin monet käyttämänsä palvelut joko hyvin hyödyllisiksi tai jokseenkin hyödyllisiksi. On perusteltua olettaa, että nuoret kokevat palveluiden auttavan heitä pääsemään tavoitteisiinsa.

Kun työorientoituneiden nuorten vastauksia verrataan opiskeluorientoituneiden vastauksiin, voidaan huomata suuria eroavaisuuksia. Työorientoituneet ovat kokeneet TE-toimiston palvelut ja työharjoittelun itselleen hyvin hyödyllisiksi, kun taas opiskeluorientoituneet kokivat ne vain jokseenkin hyödyllisiksi. Opiskeluorientoitunut lisäopetukseen osallistunut pitää arvosanojen korottamista hyvin hyödyllisenä kun taas työorientoitunut kymppiluokkalainen kokee sen vain jokseenkin hyödylliseksi. Siinä, missä työorientoituneet kokevat TE-toimiston palvelut ja työharjoittelun hyvin hyödyllisiksi itselleen, opiskeluorientoituneet kokevatkin ne vain jokseenkin hyödyllisiksi.

6.4 Palkkio-orientoituneet

Palkkio-orientoituneiksi luokittelimme kolme nuorta sillä perusteella, että katsomme heidän tavoittelevan palveluista itselleen välitöntä palkkiota, kuten rahaa. Yksi palkkio-orientoituneista ilmoitti ainoaksi palveluista saamakseen hyödyksi työharjoittelusta maksetun rahan. Sama vastaaja kuvasi tulevaisuuden suunnitelmiaan piirtämällä kysymysmerkin. Toinen vastaajista ei osannut sanoa, saiko hän palveluista hyötyä. Tulevaisuuden suunnitelmiaan hän kuvasi dollarimerkillä. Kolmas vastaaja ilmoitti saaneensa palveluista monia hyötyjä, kuten tietoa, oppineensa uutta, oppineensa heräämään aikaisin aamulla ja saaneensa rahaa työharjoittelusta. Tulevaisuuden suunnitelmia kysyttäessä, hän vastasi tavoitteenaan olevan unelmien koulutuspaikka ja hyväpalkkainen työ.

Ainoa nuori, joka aineistossamme kertoo kaivanneensa enemmän tukea, kuuluu luokittelussamme palkkio-orientoituneisiin. Hän kertoo, että olisi kaivannut enemmän perään katsomista, eli enemmän kontaktia ohjaajaansa tai ohjaajiinsa. Kontakti voidaan nähdä rahan tavoin palkkiona: kontaktia kaipaavalle nuorelle ohjaajan tapaaminen voi olla jo sinällään palkkio. Vastaaja kertoo kokeneensa käyttämänsä palvelut jokseenkin hyödyllisiksi itselleen. On mahdollista, että tällainen nuori on tyytyväinen kaikkiin saamiinsa palveluihin, joissa hänen tarpeensa sosiaalisille kontakteille tulee tyydytettyä.

TAULUKKO NRO 9. Palkkio-orientoituneiden käyttämät palvelut. Yhteensä 3 vastaajaa, kaikki ovat käyttäneet useampaa kuin yhtä palvelua.

Palvelu	Palvelua käyttäneiden lkm
AKU-toiminta	1
Tutustumiskäynnit oppilaitoksiin	1
Apu yhteishaun tekemiseen	2
Ammatinvalinta-psykologi	1
Työharjoittelu	2
TE-toimiston muut palvelut	1
Ammattistartti	1
KOHO	1

Kaksi nuorta vastaa käyttäneensä kolmea palvelua ja yksi ilmoittaa käyttäneensä neljää palvelua. Palkkio-orientoituneet ovat käyttäneet saman verran palveluita kuin opiskelu-orientoituneet. Yksi vastaajista ei muista osallistuiiko TE-toimiston muihin palveluihin.

Yksi palkkio-orientoituneista ilmoittaa, että kokee KOHO-palvelut ja työharjoittelun hyvin hyödyllisiksi. Hän ilmoittaa myös, ettei kokenut apua yhteishaun tekemiseen lainkaan hyödylliseksi. Hänellä vaikuttaa olevan vahvoja mielipiteitä, sillä hän ei käytä muita vastausvaihtoehtoja kuin hyvin hyödyllinen ja ei lainkaan hyödyllinen.

Muut tämän ryhmän nuoret eivät ilmoita kokeneensa mitään palveluita hyvin hyödyllisiksi eivätkä myöskään hyödyttömiksi. Yksi vastaa, ettei osaa sanoa kokiko saamiaan palveluita hyödylliseksi. Toinen vastaa, että koki työharjoittelun, TE-toimiston muut palvelut sekä Ammattistartin jokseenkin hyödyllisiksi. Hän ei osaa sanoa kokiko Aku-toiminnan koulutus- ja uraohjausta tai apua yhteishaun tekemiseen hyödylliseksi.

Aineistomme perusteella voidaan sanoa, että palkkio-orientoituneet kokevat hyödyllisiksi palvelut, jotka auttavat heitä saavuttamaan välittömän palkkion. Yksi nuorista vastaa työharjoittelun olleen hyvin hyödyllinen palvelu, mutta ilmoittaa ainoaksi palvelusta saamakseen hyödyksi työharjoittelusta maksetun rahan. Toinen vastaaja puolestaan on aineistomme ainut nuori, joka ilmoittaa tarvinneensa enemmän tukea. Tämä nuori on vastauksensa mukaan kokenut kolme neljästä käyttämästään palvelusta jokseenkin hyödylliseksi. Katsomme, että kontakti on hänelle palveluista saatava palkkio. On mahdollista, että nuori on tyytyväinen kaikkiin saamiinsa palveluihin, joissa hänen tarpeensa sosiaalisille kontakteille tulee tyydytettyä.

Kun tämän ryhmän vastauksia verrataan opiskelu-orientoituneisiin sekä työorientoituneisiin, voidaan huomata, että palkkio-orientoituneet käyttävät yhtä vähän palveluita kuin opiskelu-orientoituneet. Opiskelu-orientoituneet sekä työorientoituneet kokevat hyödylliseksi palvelut, jotka auttavat heitä saavuttamaan pidemmän tähtäimen tavoitteensa. Palkkio-orientoituneet kokevat hyödyllisiksi palvelut jotka auttavat heitä saavuttamaan välittömän palkkion.

6.5 Leijujat

Leijujat-ryhmään luokittelimme kolme nuorta, joita yhdistää se, että heillä ei ole selkeää päämäärää tulevaisuudelleen. Termin leijujat olemme lainanneet nivelvaiheen nuoria käsittelevistä artikkeleista (Takkunen, Takkunen & Heikkuri 2007, 475; Takkunen, Heikkuri & Takkunen 2009, 439). Koemme, että tämä termi kuvastaa hyvin tälle ryhmälle tyypillistä selkeän päämäärän puuttumista.

Tulevaisuuden suunnitelmistaan tämän ryhmän nuoret kirjoittivat vain, että tyhjää tikittää ja että opiskelu ja työ on tylsää. Yksi nuorista on kirjoittanut vastaukseksi haistatte-luja. Hän kokee saaneensa itsevarmuutta ja rohkeutta sekä oppineensa uutta. Yksi nuorista vastaa saaneensa koulutuspaikan, mutta ei koe saaneensa palveluista muita hyötyjä. Yksi nuorista ilmoittaa, että ei ole kokenut saavansa palveluista mitään hyötyä.

TAULUKKO 10. Leijujat-ryhmän nuorten käyttämät palvelut. Yhteensä 3 vastaajaa, mutta yksi ilmoittaa, ettei ole käyttänyt mitään palveluita.

Palvelu	Palvelua käyttäneiden lkm
AKU-toiminta	1
Tutustumiskäynnit oppilaitoksiin	1
Lisäopetus	1
Mahdollisuus korottaa päättötodistuksen arvosanoja	1
Apu yhteishaun tekemiseen	2
TE-toimiston muut palvelut	1
KOHO	1

Yksi nuorista ilmoittaa, ettei ole osallistunut mihinkään palveluihin. Hän kertoo kuitenkin olevansa lisäopetuksessa, joten hän on luultavasti täyttänyt kyselyn huolimattomasti. Toinen nuori ilmoittaa käyttäneensä kolmea eri palvelua ja kolmas vastaa käyttäneensä viittä palvelua. Vastaustensa mukaan leijujat ja opiskeluorientoituneet käyttävät palveluita vähemmän kuin muiden kategorioiden nuoret. Huomionarvoista on, että toisin kuin kaikkien muiden kategorioidemme nuoret, päämäärättömät eivät ilmoita olleensa työharjoittelussa tai työmarkkinatukiharjoittelussa.

Yksi kolmesta leijujasta ilmoittaa, ettei ole käyttänyt mitään palveluita eikä näin ollen vastaa kysymykseen palveluiden hyödylliseksi kokemisesta. Hän on aineistossamme

ainoa nuori, joka sanoo, ettei ole käyttänyt mitään nivelvaiheen palveluita. Leijujien ryhmä eroaa muista ryhmistämme myös muilla tavoin. Tässä ryhmässä on vain yksi nuori, joka ilmoittaa, että koki käyttämänsä palvelun hyvin hyödylliseksi. Kaksi nuorta kertoo kokeneensa yhteishaun tekemiseen saamansa avun jokseenkin hyödylliseksi ja heistä toinen ilmoittaa, että koki jokseenkin hyödylliseksi myös lisäopetuksen ja päättötodistuksen arvosanojen korottamisen. Toinen heistä sanoo kokeneensa KOHO-palvelut hyvin hyödyllisiksi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Aineistostamme käy ilmi, että nuorten intressit vaikuttavat siihen, mitkä palvelut he kokevat itselleen hyödyllisiksi. Aineistossamme sellaiset nuoret, jotka pyrkivät koulutautumaan, kokevat hyödylliseksi palvelut, jotka auttavat pääsemään koulutukseen ja jotka helpottavat koulutusohjelman valintaa. Pikaisesti työelämään haluavat nuoret kokevat hyödyllisiksi monenlaiset palvelut, joista he saavat työkokemusta, työelämätaitoja ja muita työelämään pääsemistä helpottavia taitoja ja tietoa. Palkkio-orientoituneet kokevat hyödyllisiksi sellaiset palvelut, joista he saivat itselleen välitöntä hyötyä kuten rahaa. Leijujat kokivat joitakin käyttämiään palveluita jokseenkin hyödyllisiksi, mutta ilman selkeää päämäärää heidän on vaikeaa saada palveluista apua nivelvaiheen ylittämiseen.

Tutkimuksessamme työorientoituneet nuoret kokivat hyvin tai jokseenkin hyödyllisiksi 78 % käyttämistään palveluista. Vastaava lukema opiskeluorientoituneilla on 71 % ja palkkio-orientoituneilla sekä leijujilla 50 %. Tämä tulos kertoo siitä, että nuoret, joilla on selkeä päämäärä, saavat enemmän irti nivelvaiheen palveluista kuin leijujat.

Aineistomme luokittelussa on nähtävissä piirteitä, joita myös muut tutkijat ovat havainnoineet nivelvaiheen nuorista. Aho & Vehviläinen esittelevät tutkimuksessaan luokan, jota he kutsuvat *tutut ympyrät* -ryhmäksi: nuorilla on passiivinen suhde virallisiin instituutioihin, he ottavat palveluita vastaan, mutta eivät itse aktiivisesti hae niitä. Heillä ei ole suunnitelmia. He eivät ajattele tulevaisuuttaan pitkäjänteisesti, vaan elävät elämäänsä päivä kerrallaan. Näitä nuoria voidaan verrata oman aineistomme leijujiin. Leijujat eivät koe hyötyvänsä palveluista, mutta he ovat kuitenkin käyttäneet palveluita, kun niitä on heille tarjottu.

Ahon ja Vehviläisen *tutut ympyrät* -ryhmän nuoret ovat pääsääntöisesti koulutuskielteisiä. Oman aineistomme leijujista ei voida selkeästi sanoa samaa, mutta hekin ilmaisevat lievää koulutuskielteisyyttä haistatteleamalla sekä kommentilla ”Koulu ja työ on tylsää”.

Ahon ja Vehviläisen luokittelu sisältää myös ryhmät *työn kautta eteenpäin yrittävät* sekä *ammattikeskeiset*, jotka meidän aineistossamme näyttävät työorientoituneina nuorina. Aineistomme työorientoituneet etsivät nopeaa väylää työelämään ja heillä on suunnitelmissaan tietty ammatti, johon he pyrkivät. Työorientoituneet eivät suhtaudu

koulutukseen kovin myönteisesti, mutta he näkevät sillä olevan välinearvoa. He kokevat koulutuksen ja nivelvaiheen palvelut väylänä työelämään, joten he, kuten Ahon ja Vehviläisen ammattikeskeiset, hakeutuvat aktiivisesti palveluihin.

Aho ja Vehviläinen kutsuvat elämä projektina -ryhmän nuoria koulutuskeskeisiksi, sillä he näkevät koulutuksen lähes välttämättömänä työllistymisensä kannalta. Aineistomme opiskeluorientoituneiden voidaan nähdä vastaavan elämä projektina -ryhmän nuoria. Eroavaisuuksia kuitenkin löytyy, kun tarkastellaan nuorten suhtautumista palveluihin: oman aineistomme nuoret kertovat kokeneensa, että heille oli hyötyä ammatinvalintapsykologin ja AKU-toiminnan koulutus- ja uraohjauspalveluista, kun taas elämä projektina -ryhmän nuoret eivät koe tarvitsevänsä ammatinvalintaan tai työllistymiseen työvoimaviranomaisten apua.

Mikäli nuorella ei ole tavoitteita eikä motivaatiota kouluttautua tai päästä työelämään, on hänen ohjaamisensa haasteellista. Aineistomme leijujien kokemukset palveluiden hyödyllisyydestä ovat niin vähäisiä, että tutkimuksemme tuloksista herää epäily, että tämänkaltaiset nuoret tarvitsisivat muunlaisia nivelvaiheen palveluita kuin nykyisin Tampereella tarjottavat ohjaus- ja neuvontapalvelut. Aineistomme perusteella näyttää siltä, että palvelut auttavat niitä nuoria, joilla on selkeä päämäärä jo palveluihin tullessaan. Päämäärätietoisuuden ei kuitenkaan pitäisi olla ehto nivelvaiheen palveluista hyötymiselle, vaan nivelvaiheen palveluiden tehtävänä on auttaa nuorta löytämään päämäärä, mikäli nuorella ei sellaista vielä ole. Tärkein tutkimuksestamme noussut aihe jatkotutkimukselle olisikin se, että selvitettäisiin, millaiset palvelut auttavat ilman selkeää päämäärää olevia nuoria.

8 LOPUKSI

Aineistossamme on havaittavissa yhteneväisyyksiä aikaisempien tutkimuksien tulosten kanssa, mutta omat tuloksemme eivät ole laajalti yleistettävissä. Olemme tutkineet vain yhden paikallisen palveluntarjoajan asiakaskuntaa ja siitäkin vain tietyn ajanjakson aikana päätyneitä asiakkuuksia. Tuloksemme eivät näin ollen ole yleistettävissä koskemaan koko nivelvaiheen palveluiden asiakaskuntaa, mutta aineistostamme on mahdollista saada kuva AKU-toiminnan asiakkaiden kokemuksista. Mikäli tutkimuksemme toistettaisiin toisena ajanjaksona ja uudelle otannalle, vastaukset voisivat olla hyvinkin erilaisia, mutta samankaltaiset teemat toistuisivat toisessakin otannassa. Tutkimuksemme kuvaa vain tietyn ajanjakson tilannetta myös siitä syystä, että nivelvaiheen palveluita järjestetään projektimuotoisesti ja palvelukenttä muuttuu vuosittain.

Kyselymme toteutusajankohta oli vuoden 2010 huhtikuu, joten nuorilla ei ollut vielä tiedossa, ovatko he saaneet opiskelupaikkaa kyseisen kevään yhteishaussa. Monille nuorille kevät on odottelun aikaa: haku on tehty ja tietoa opiskelupaikan saamisesta täytyy vain odottaa. Tämän voidaan olettaa vaikuttavan tuloksiimme niin, että useampi nuori ilmoittaa olevansa työttömänä, ilman koulutuspaikkaa ja jatko-ohjaustahoa, kuin jos olisimme tehneet kyselyn syksyllä. Syksyllä osa nuorista aloittaa opiskelun toisen asteen koulutuksessa ja ilman opiskelupaikkaa jääneet nuoret etsivät tapaa tai paikkaa, jossa voisivat viettää välivuoden.

Kato on nähdäksemme tutkimuksessamme ilmeinen ongelma ja olisimmekin toivoneet korkeampaa vastausprosenttia, mutta käytettävissämme olevin resurssein sen saavuttaminen ei ollut mahdollista. Katoprosentti kyselyssämme on 65 %. Suuri kato oli odotettavissa, sillä vastaajille ei ollut luvassa minkäänlaista palkintoa tutkimukseen osallistumisesta. Jonkinlainen pörkkana olisi motivoinut useampia nuoria vastaamaan kyselyyn, mutta rahoitusta palkinnoille ei ollut.

Merkittävä tekijä kadon syntyemisessä on varmasti myös se, että osalle asiakkuuden päättymisestä on kulunut jo tovi, jolloin heidän siteensä AKU-toimintaan voi olla erittäin heikko. Tällöin nuoret tuskin kokevat minkäänlaista velvollisuutta vastata kyselymme. On myös todennäköistä, että osa leijujiksi luokiteltavissa olevista nuorista sekä ne, joita ei vain kiinnosta osallistua palveluihin, jättävät vastaamatta tällaisiin kyselyihin.

Olemme luonnollisestikin pyrkineet tutkimuksessamme objektiivisuuteen, mutta kokemuksemme nivelvaiheen palveluissa työskentelystä saattaa vaikuttaa tapaamme tulkita nuorten vastauksia. Käsittelimme aineistoa luottamuksellisesti: aineisto on ollut vain tutkijoiden käsiteltävissä ja meillekin vastaajat pysyivät anonyymeina. Yhteistyötoiminta AKU-toiminta ei ole vaikuttanut mitenkään aineistomme käsittelyyn eikä aineistomme ole missään vaiheessa ollut AKU-toiminnan työntekijöiden tai muidenkaan tahojen nähtävillä.

Ennen kyselyn suorittamista pohdimme, voivatko alaikäiset vastata kyselyymme ilman huoltajiensa suostumusta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan lausunnon (2009, 5) mukaan alaikäiset voivat itsenäisesti osallistua kyselyihin, jos heidän voidaan ikänsä ja kehitystasonsa perusteella olettaa ymmärtävän, että he osallistuvat tutkimukseen, heiltä ei kysytä mitään arkaluontoista, kysely ei millään tavoin vahingoita heitä eikä nuorten henkilötietoja kerätä tutkimuksen yhteydessä. Emme kysy nuorilta arkaluontoisia asioita emmekä kerää nuorten henkilötietoja. Tästä syystä tulkitsemme tutkimuseettisen neuvottelukunnan lausuntoa niin, että tutkimuksessamme ei ole välttämätöntä pyytää nuorten huoltajilta suostumusta kyselyyn osallistumiseen. Kun kyselyvastauksen mukana ei tule tutkijoille huoltajan allekirjoittamaa lupaa osallistua kyselyyn, nuorten vastaukset pysyvät täysin anonyymeinä tutkijoille.

Tavoitteemme oli selvittää nuorten kokemuksia nivelvaiheen palveluista. Katsomme, että olemme tiedonkeruumenetelmämme avulla saaneet selville nuorten omia kokemuksia palveluista, joskin näkökulmamme on kovin suppea. Nivelvaiheen palveluista olisi mahdollista tarkastella muitakin seikkoja kuin asiakkaiden kokemuksia saamistaan hyödyistä ja palveluiden hyödyllisyydestä. Kun tarkastelun kohteena ovat nuorten omat kokemukset, ovat tulokset jo lähtökohtaisesti subjektiivisia näkemyksiä. Tiedostamme hyvin sen, että tutkimuksemme tulokset kertovat nuorten kokemuksista, eivät todellisuudesta sellaisenaan.

Opinnäytetyön tekeminen parityönä oli sekä palkitsevaa että haasteellista. Katsomme parityöskentelyn suurimmaksi vahvuudeksi dialogisuuden: monet työmme keskeisistä ajatuksista ja innovaatioista syntyivät keskustellen. Lisäksi olimme jo aikaisempien opiskeluprojektien kohdalla huomanneet, että työskentelytapamme sopivat loistavasti yhteen. Suurimmat haasteet liittyivät aikataulujen yhteensovittamiseen ja toimivan

tehtävänjaon organisoimiseen. Ilmiselvä haaste oli tietenkin myös se, että osan opinnäytetyöprosessistamme työskentelimme eri maista käsin.

LÄHTEET

- Aho, S. & Vehviläinen, J. 1997. Keppi ja porkkana. Tutkimus alle 20-vuotiaita aktivoivan työvoimapolitiittisen uudistuksen vaikutuksista ja koulutuksen ulkopuolelle jäävistä nuorista. Helsinki: Työministeriö.
- Alatupa, S. 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Helsinki: Sitra.
- Ammattiopisto Luovi. Koulutuskokeilut Ammattiopisto Luovissa. Tallennettu 14.4.2010. www.luovi.fi
- Helne, T. 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Helsinki: Stakes.
- Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2002. Tilastolliset menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Häggman, E. 2007. Polarisaatiomuistio. 95 000 nuorta koulutuksen ja työelämän ulkopuolella 2004. Länsi-Suomen lääninhallitus. Pdf-tiedosto. Tallennettu 11.9.2009. www.intermin.fi
- Hämäläinen, J. 2008. Nuorten osallisuus. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008. 9. vuosikerta. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. (13–34.)
- Järvinen, T. 1999. Peruskoulusta toisen asteen koulutukseen. Siirtymävaiheen kokemukset ja koulutusvalintojen taustatekijät oppilaiden kertomina. Turku: Turun yliopisto.
- Järvinen, T. & Jahnukainen, M. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Teoksessa Suutari, M. (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Karjalainen, L. 2000. Tilastomatematiikka. Mikkeli: Pii-kirjat.
- Kela, 2010a. Työ- ja koulutuskokeilu. Päivitetty 12.4.2010. Tallennettu 6.9.2010. www.kela.fi
- Kela, 2010b. Työ- ja koulutuskokeilu. Päivitetty 12.04.2010. Tallennettu 6.9.2010.
- Komonen, K. 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Laaksonen, T. 2007. ”Ohi on?” Peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheen jälkiohjaus. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Pdf-tiedosto www.jyu.fi
- Messi. Ohjaus- ja toimintakeskus nuorille ja nuorille perheille. Luettu 10.9.2010. www.messi.in
- Mietola, R. & Lappalainen, S. 2005. ”Hullunkurisia perheitä.” Perheen saamat merkitykset kasvatuksen kentällä. Teoksessa Tomperi, T., Vuorikoski, M. & Kiilakoski, T. 2005 Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino.

- Myllyniemi, S. 2009 Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Nivala, E. 2008. Syrjäytymisestä osallisuuteen. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008. 9. vuosikerta. s. 5–12.
- Okkonen, K-M, 2008. Syrjäytymistä on vaikea kuvata tilastoilla. Hyvinvointikatsaus 2/2008. 2–4.
- Opetushallitus, 2008. Ammattistartti – Ammatilliseen koulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus. Päivitetty 22.10.2008 Tallennettu 6.9.2010. www.koulutusnetti.fi
- Opetusministeriö, 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33. Helsinki: Yliopistopaino. Sähköinen lähde: Pdf-tiedosto, www.minedu.fi/julkaisut/index.html
- Paju, P. & Vehviläinen, J. 2001. Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Pietikäinen, R. 2007. Palveluiden väliin putoamisesta yhtenäisiin palvelupolkuihin? Tutkimusinventari nuorten nivelvaiheen palveluita koskevista tutkimuksista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Tallennettu 29.10.2009. www.nuorisotutkimusseura.fi
- Pohjantammi, I. 2007. Ylisukupolvinen työttömyys nuorten työpajoilla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 12.
- Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Ruotsalainen, S. 2005. Syrjäytyminen – syrjäyttäminen: syrjäytymisen tarkastelua talouden, yhteiskunnallisten toimijoiden ja sosiaaliturvan näkökulmasta. Helsinki: TA-Tieto Oy.
- Silta-Valmennusyhdistys, 2010. KOHO-palvelut. Päivitetty 6.4.2010. Tallennettu 3.9.2010. www.siltavalmennus.fi
- Silvennoinen, H. 2002. Koulutus marginalisaation hallintana. Helsinki: Gaudeamus.
- Takkunen, U-M., Heikkuri, M. & Takkunen, H. 2009. Palveluiden ulkopuolelle jäävät nuoret. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2009): 4. 438–445.
- Takkunen, U-M., Takkunen, H. & Heikkuri, M. 2007. ”Ei vois vähemmän kiinnostaa” – oppimisen mahdollisuudet Youthbuilding-ohjelmassa. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Tampereen seurakunnat. Nuoret, opiskelijat ja nuoret aikuiset. Luettu 10.9.2010. www.tampereenseurakunnat.fi
- Tilastokeskus, 2011. Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus. Päivitetty 22.2.2011. Tallennettu 21.3.2011. www.stat.fi

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turunen, J. 2008. AKU: A – ammatilliseen, K – koulutukseen ja U – uralle. Julkaisematon lähde.

Turunen, J. 2009. AKU-toiminta. Julkaisematon lähde.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käytäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. www.tenk.fi Pdf-tiedosto.

Työllisyysportti (a). NovoForum. Tallennettu 2.9.2010. www.tyollisyysportti.fi

Työllisyysportti (b). Kestävät koulutus- ja uravalinnat. Tallennettu 2.9.2010 www.tyollisyysportti.fi

Työllisyysportti (c). Nuorten verkostotyöpaja. Tallennettu 3.9.2010. www.tyollisyysportti.fi

Työministeriö, 2005. Työministeriön ohje ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten oikeudesta työmarkkinatukeen. Julkaistu 29.12.2005. Tallennettu 11.9.2009. www.finlex.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö, 2010. Nuorten palvelut. Päivitetty 17.05.2010. Tallennettu 2.9.2010. www.mol.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö, 2010a. Startti tulevaisuuteen -ohjaava koulutus nuorille. Päivitetty 4.3.2010. Tallennettu 6.9.2010. www.mol.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö, 2010b. Työharjoittelu ja työelämävalmennus. Päivitetty 11.01.2010. Tallennettu 6.9.2010. www.mol.fi

Vanttaja, M. & Järvinen, T. 2004. Koulutuksesta ja työstä karsiutuneet. Vailla ammattitutkintoa ja työpaikkaa vuonna 1985 olleiden nuorten myöhemmät elämänvaiheet. Yhteiskuntapolitiikka 69 (5), 472–480.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

LIITE 1: 1 (4)

KYSELYKAAVAKE

Vastaa jokaiseen kysymykseen. Jos rastitat vahingossa väärän laatikon, suttaa väärä vastaus ja rastita oikea.

1. AKU:sta minut ohjattiin:

- opiskelemaan, mihin? _____
- palkkatyöhön
- työmarkkinatukiharjoitteluun
- työkokeiluun
- lisäopetukseen
- sairauslomalle, mutta osallistumaan toimintaan, missä? _____
- KOHO-palveluihin
- Kestävät Koulutus- ja Urapalvelut -projektiin
- Verkostotyöpajalle
- Muulle ohjaustaholle, mihin? _____
- ei mihinkään

2. Tällä hetkellä

- opiskelen, missä? _____
- palkkatyössä
- työmarkkinatukiharjoittelussa
- työkokeilussa
- työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa
- äitiyslomalla
- asepalveluksessa
- lisäopetuksessa
- sairauslomalla kotona
- sairauslomalla, mutta osallistun toimintaan, missä? _____
- KOHO-palveluissa
- Kestävät Koulutus- ja Urapalvelut -projektissa
- Verkostotyöpajalla
- Muu ohjaustaho, mikä? _____
- en missään

3. Oletko osallistunut seuraaviin ohjaus- ja neuvontapalveluihin?

	Kyllä	Ei	En ole varma/ en muista
AKUn ammatinvalinnanohjaus, koulutus- ja uraohjaus	☐	☐	☐
Tutustumiskäynnit oppilaitoksiin	☐	☐	☐
Sain apua yhteishaun tekemiseen	☐	☐	☐
Lisäopetus/kymppiluokka	☐	☐	☐
Mahdollisuus korottaa peruskoulun päättötodistuksen numeroita	☐	☐	☐
Työvoimatoimiston ammatinvalintapsykologi	☐	☐	☐
Työvoimatoimiston muut palvelut	☐	☐	☐
Työkokeilu/työharjoittelu/työmarkkinatukiharjoittelu	☐	☐	☐
Oppilaitosharjoittelu/ koulutuskokeilu	☐	☐	☐
Kestävät koulutus- ja uravalinnat –projekti	☐	☐	☐
Verkostotyöpaja	☐	☐	☐
KOHO	☐	☐	☐
Ammattistartti	☐	☐	☐
Muu, mikä? _____	☐	☐	☐

4. Koitko seuraavat palvelut hyödyllisiksi?

Vastaa vain niihin palveluihin, joihin olet osallistunut.

	Hyvin hyödyllinen	Jokseenkin hyödyllinen	En osaa sanoa	Ei kovin hyödyllinen	Ei lainkaan hyödyllinen
AKUn ammatinvalinnanohjaus, koulutus- ja uraohjaus	☐	☐	☐	☐	☐
Tutustumiskäynnit oppilaitoksiin	☐	☐	☐	☐	☐
Apu yhteishaun tekemiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Lisäopetus	☐	☐	☐	☐	☐
Mahdollisuus korottaa peruskoulun päättötodistuksen numeroita	☐	☐	☐	☐	☐
Työvoimatoimiston ammatinvalintapsykologi	☐	☐	☐	☐	☐
Työvoimatoimiston muut palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Työkokeilu/työharjoittelu/työmarkkinatukiharjoittelu	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaitosharjoittelu/ koulutuskokeilu	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävät koulutus- ja uravalinnat -projekti	☐	☐	☐	☐	☐
Verkostotyöpaja	☐	☐	☐	☐	☐
KOHO-palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Ammattistartti	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

5. Mitä hyötyä edellä mainituista palveluista oli sinulle? Voit rastittaa monta vaihtoehtoa. Voit myös keksiä lisää.

- sain tietoa
- sain uusia kavereita
- mielekästä ajanvietettä
- opin uutta
- sain muutettua vuorokausirytmini:
opin heräämään aikaisin aamulla
- minun oli helpompi valita, mille alalle haen kouluun/töihin
- sain rahaa työharjoittelusta
- sain työkokemusta harjoittelusta
- sain koulutuspaikan
- sain töitä
- sain itsevarmuutta ja rohkeutta
- ei mitään
- en osaa sanoa
- muuta hyötyä
- mitä? _____
- _____

6. Olisitko tarvinnut jotakin palvelua, tukea tai ohjausta enemmän? Kyllä En En osaa sanoa

Mitä olisit tarvinnut enemmän? _____

7. Mikä seuraavista ilmeistä kuvastaa kokonaiskäsitystäsi saamistasi palveluista?

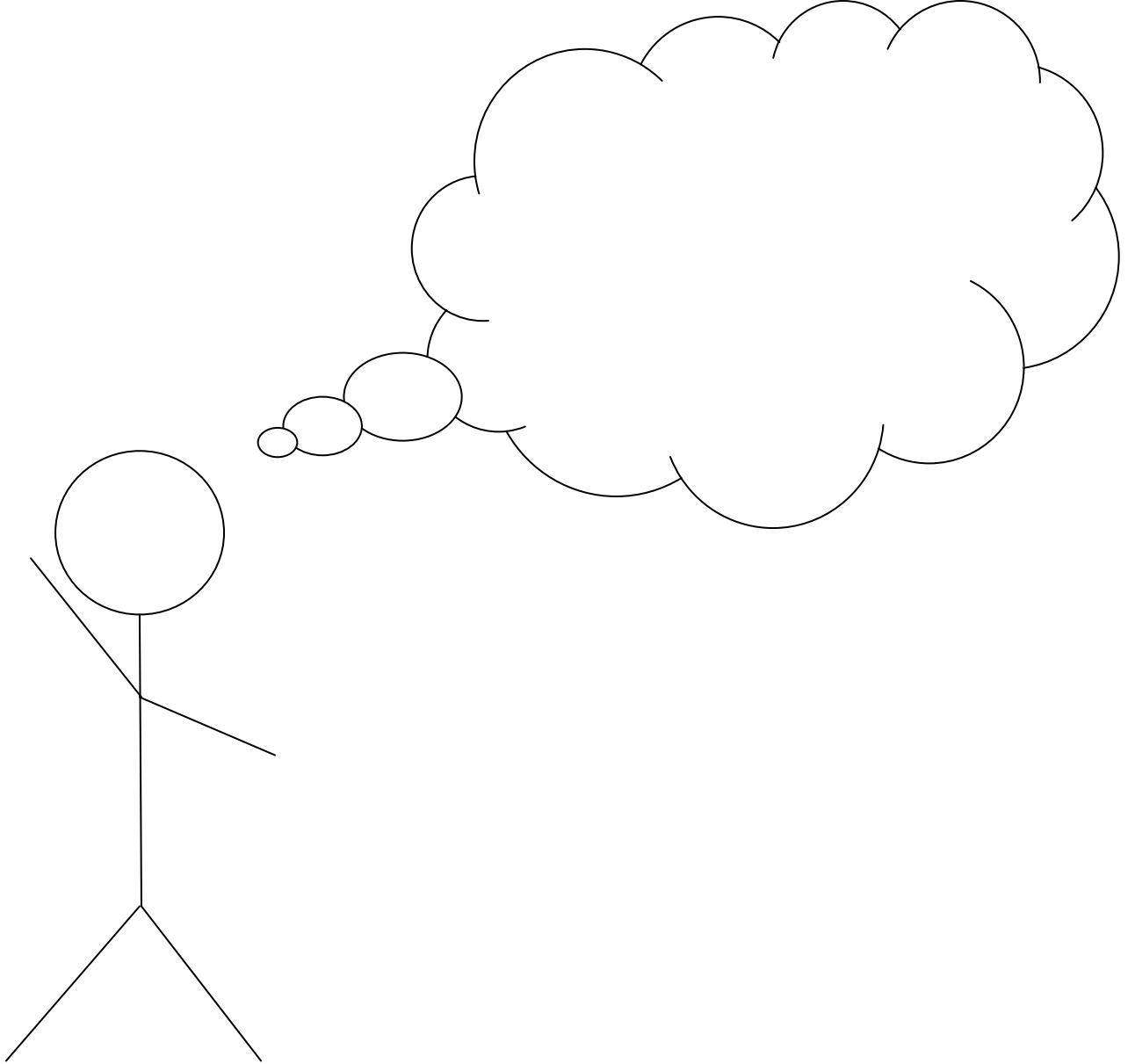

8. Mitä ajattelet tulevaisuudestasi koulutuksen ja työn suhteen?**Piirrä tikku-ukolle kasvot ja täytä ajatuskupla.**

LIITE 2: 1 (3)

TAULUKOT JA KUVIOT

TAULUKKO 1. AKU:n asiakkaiden ohjaustahot AKU:n jälkeen. Vastaajien lukumäärä 14, yhdellä vastaajalla useita jatko-ohjaustahoja.

Minut ohjattiin AKU:sta	Lkm
opiskelemaan	4
palkkatyöhön	0
työmarkkinatukiharjoitteluun	3
työkokeiluun	2
lisäopetukseen	3
sairaslomalle, mutta osallistumaan toimintaan	0
KOHO-palveluihin	2
kestävät Koulutus- ja Uravalinnat -projektiin	0
verkostotyöpajalle	0
muulle ohjaustaholle	2
ei mihinkään	1
Yht.	17

TAULUKKO 2. AKU-toiminnan asiakkaiden sijoittuminen.

Tällä hetkellä olen:	Lkm
opiskelen	3
palkkatyössä	0
työmarkkinatukiharjoittelussa	3
työkokeilussa	0
työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa	3
äitiyslomalla	0
asepalveluksessa	0
lisäopetuksessa	3
sairaslomalla kotona	0
sairaslomalla, mutta osallistuu toimintaan...	0
KOHO-palveluissa	0
Kestävät Koulutus- ja Uravalinnat -projektissa	0
Verkostotyöpajalla	0
muu ohjaustaho	0
en missään	2
Yhteensä	14

TAULUKKO 3. Nuorten kokemukset palveluiden hyödyllisyydestä

	5 ja 4 - vastauksia	3 vastauk- sia	2 ja 1 - vastauksia
AKU: ammatinvalinta- ja uraohjaus	3	4	
Tutustumiskäynnit oppilaitoksiin	3	5	
Apu yhteishaun tekemiseen	4	3	1
Lisäopetus	3		
Mahdollisuus korottaa numeroita	3		
Työvoimatoimiston ammatinvalintapsyko- logi		3	
Työvoimatoimiston muut palvelut	4	1	1
Työkokeilu/-harjoittelu	6	1	
Oppilaitosharjoittelu/koulutuskokeilu	1	1	
Kestävät Koulutus- ja Uravalinnat Projekti	1	2	
Verkostotyöpaja	1	1	
KOHO-palvelut	3		
Ammattistartti	4		
Muu	2		

Kuinka hyödyllisiksi nuoret kokivat käyttämänsä palvelut? 5 = Hyvin hyödyllinen, 4= Jokseenkin hyödyllinen, 3 = En osaa sanoa, 2 = Ei kovin hyödyllinen, 1 = Ei lainkaan hyödyllinen.

LIITE 2: 3 (3)

TAULUKKO 5. Vastaukset kysymykseen ”Olisitko tarvinnut jotakin palvelua, tukea tai ohjausta enemmän?”

	Lkm	%
Kyllä	1	7
En	7	50
EOS	6	43
Yht.	14	100

KUVIO 2. Nuorten kokonaiskäsitys heidän hyödyntämistään palveluista.

1 kpl

7 kpl

6 kpl

0 kpl

0 kpl

SAATEKIRJE

Hei!

Kyselemme entisiltä AKU:n asiakkailta mielipiteitä peruskoulun jälkeisistä palveluista. Juuri sinun vastauksesi on tärkeä. Pyydämme sinua rastittamaan sinulle sopivat vastaukset kyselystä.

Ohessa on kyselykaavake ja palautuskuori. Sulje täyttämäsi kyselykaavake palautuskuoreen ja tiputa postilaatikkoon. Postimaksu on valmiiksi maksettu. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja nimetöntä.

Vastaa heti, vastausaikaa on tämän viikon loppuun saakka.

Kiitos, kun osallistut!

Olemme Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä. Tutkimuksen tarkoitus on tuottaa tietoa peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen välisen nivelvaiheen palveluista. Tutkimus suoritetaan anonymisti eli tutkimukseen osallistuvien nimiä tai muita henkilötietoja ei käytetä opinnäytetyössämme lainkaan. Kyselyaineisto ei ole muiden kuin tutkimuksen tekijöiden nähtävillä ja kaikki kerätty aineisto tuhoetaan asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua. Postitamme kyselyn noin kolmellekymmenelle nuorelle, jotka ovat saaneet ohjausta AKU:sta. Kysely suoritetaan huhtikuussa 2010 ja tutkimustulokset on luettavissa ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseuksesta tutkimuksen valmistuttua.

Lisätietoja tutkimuksesta saa tarvittaessa opinnäytetyön tekijöiltä:

Sanna Söderholm sanna.soderholm@piramk.fi

Heidi Paloniemi heidi.paloniemi@piramk.fi

Ystävällisin terveisin

Heidi Paloniemi ja Sanna Söderholm